

P. III. 72 S

Anul III. Budapesta, 1. Iulie st. v. 1904.

Nrul 12-13.



# VCEAFARVL

Abonament:

Pe un an ... 12 cor.      Pe 1/2 an ... 6 cor.  
Un numar ... 1 cor.

645/NH/5M

22 OCT 1907

## SUMARUL:

De la noi	Nic. Otavă	Mănăstirea Putna (legendă)	T. Kirileanu.
Ștefan-cel-Mare	Moș-Neagu.	Închinare	H. Petra-Petrescu
Dascălul Irimia	M. Sadovean.	Foi răzlețe: Istoria lui Ștefan-cel-Mare de N. Iorga	T.
Oda lui Ștefan-cel-Mare	V. Bumbac.	Aniversarea	
Luptele lui Ștefan-cel-Mare	A. Lăpedatu.	Cronică și notițe. — Cărți și reviste. — Ilustrații.	
Poezii scrise din prilejul aniversării			

## AVIS.

Aducem la cunoștința On. cetitorilor, cari nu și-au achitat încă abonamentul, că în curînd o să le trimitem chitanțe de încasare prin poștă. I rugăm respectuos să binevoiască a le achita, pentru a nu periclită existența revistei noastre pe care o susținem cu multă trudă, și mari greutate.

Pe vechii abonați i rugăm să binevoiască a-și reînoui abonamentul, comunicînd adresa exactă, pentru a se evita pe viitor orî-ce neregularități.

Editura «Lucafăru»

## ABONAMENT:

**Abonamentul se plătește înainte!** Pe un an: 12 cor.; pe  $\frac{1}{2}$  an: 6 cor. Pentru învățători, preoți săraci și studenți, : numai pe un an: 7 cor. În România: un an: 16 lei;  $\frac{1}{2}$  an: 8 lei. Pentru preoți învățători și studenți din România, numai pe un an 12 lei. Un număr 50 bani, în România: 65 bani.

Autoriilor, cari voesc să li se anunțe apariția publicațiunilor, sînt rugați a ne trimite cite un exemplar. Rugăm în deosebă pe autori din România.



### DE LA NOI.

Cu fruntea 'n țărână plingînd azi ne vezi  
Din slavă, cerescule soare,  
Rugămu-ne ție; azi sufletul nostru  
Tu lasă-l departe să zboare.  
Trimite și vintul, pribeagul drumet,  
El crăinicul bolții albastre,  
Să ducă departe pe aripa lui  
Cuvîntul strigărilor noastre.

Acolo, departe, spre soare răsare  
În freamăt de foî din dumbravă,  
Pe veci cetluite în marmură rece  
Dorm clipele noastre de slavă.  
Voî sînteți acolo viteji pîrcălabi  
Și voî prea cinstiților vornici,  
Statornici, în cinstea de lege și țară,  
În focul credinței statornici.

Acolo dormi și tu, arhanghel bătrîn,  
Tu, Ștefane, sfînt Voevoade,  
Ce-ai scris strălucirea norodului tău  
Cu sînge dujman de noroade.  
De sfînta ta dreaptă, de spada ta sfîntă  
Spun toate poveștile slovei,  
— Să nu se 'nfioare de numele tău,  
Nu-l frunză în codrii Moldovei...

Dar spunem cu toții nevestelor noastre  
Să plîngă cu lacrimi de jale,  
Potopul să treacă și plaiuri și munte  
Să spele oșelele tale.  
Atunci cînd în soare din nou străluci-vor,  
— De sus din a ta 'mpărăție:  
Crai tînăr, crai mindru, crai nou să le 'ncingă,  
Trimite, rugămu-ne ție!

Nic. Otavă.

Azi mașteră-i vremea... Acum văduvite  
Zac sfintele tale oșele  
Și luna cînd trece prelung se 'nfioară,  
Căci vede rugina pe ele.  
Amarnic ne poartă pe strîmbe cărări  
Vicleana și vitrega soarte,  
Mărit Voevoade, — străină-i țărina  
De vise și fulgere moarte...

Noi sîntem drumetii piticelor vremi  
Pitici în puțință și 'n vrere,  
Copii fără sprijin, ne scurgem viața  
Din dor și din nemîngăiere.  
A noastră moșie, frumoasă nespus,  
Grumazul și-a 'ntins spre perzare,  
Căci brațele noastre azi spadă nu strîng,  
Și steag țara noastră nu are...

Măria Ta! Sîntem bătuți de nevoi,  
La noi înzădar ară plugul,  
Căci holdelor noastre cu spicul de aur,  
Străinul le fură belșugul,  
Am vrea să purcedem cu jertfele laudei,  
Dar n'avem nimica la casă.  
Măria Ta! — Toate străinii le duc  
Și numai cu lacrimi ne lasă...

UR 2302

BI  
PL  
TU

Univ. "Petru Maior" Tg. Mureș  
094613 2613

## ȘTEFAN-CEL-MARE.

— Din prilejul aniversării dela 2 Iulie 1904 —

Cînd din turele străvechii Putne glasurele sărbătorești ale clopotelor vor trimite din sat în sat, din tîrg în tîrg, pe toată fața pămîntului românesc vestea împlinirii celor patru sute de ani dela moartea Marelui, Bunului și Sfîntului Ștefan-vodă, — atunci sus, *sus să avem inimile!* Căci în acea zi vom fi chemați să prăznuim și noi una din cele mai mari și mai însemnate aniversări istorice ce ne-a fost dată nouă celor de azi s'o apucăm: nu momentul însuși, plin de jale și obidă, cînd — în Suceava, la 2 Iulie 1504, într'o zi de Marți — sufletul Lui senin și mare părăsia, înălțîndu-se spre Ceruri, trupul împovărat de mulțimea anilor și slăbit de greutatea luptelor dese și crunte; ci săvîrșirea întru mărirea lumescă și slava dumnezeiască a vieții pămîntești a unicului „mare“ dintre voevozii romîni, — viață pe care și-a închinat-o întreagă Moldovei și prin ea neamului românesc și lui *Cristos Dumnezeu și prin El creștinătății răsăritene.*

Căci într'adevăr cînd Ștefan urcă treptele scaunului domnesc din Suceava, Moldova era la marginea perzării, iar creștinătatea răsăriteană, slăbită și desbinată, gata să plece fără împotrivire grumazii sub paloșul amenințător al lui Mohamed al II-lea, cuceritorul Tarigradului. Luptele vrăjmașe și pătimașe dintre urmașii lui Alexandru-cel-Bun pentru stăpînirea coroanei gloriosului lor părinte și bunic, făcură din țara Moldovei un adevărat „teatru al ticăloșiilor, vrednic de lacrimi“: nesiguranță, certuri și lupte în lăuntru; desconsiderare, umilinte și închinări în afară. Și alături cu această Moldovă slăbită și căzută, întreaga creștinătate răsăriteană, asemeni slăbită și căzută, era în neputință de a înfrunta minia și puterea turcească, ce-și întinsese stăpînirea pînă la Dunăre: Bulgarii de mult erau îngenunchiați și cucerii; Sirbii,

cu toată apărarea strălucitului Ioan Corvin, trebuî să primiască și ei jugul turcesc; Ungurii perduseră pe acel mare ostaș, român de viță, ce fusese spre mîntuirea lor și apărarea creștinătății și de aci înainte își vor irosi puterile mai mult în lupte cu creștinii; Leșii erau prea departe și nu cădeau în calea pe care Turcii voiau s'ajungă în Apusul vestit, bogat și ademenitor; ș'apoi ei n'au fost spre nădejdea creștinilor mai nici odată din pricina luptelor lăuntrice cari mai ales în timpul Craiului Cazimir (1444—1492) au bătuit foarte țara lor; Rușii abia scăpaseră de sub sabia Tătarilor și erau atît de departe, încît amenințarea primejdiei turcești nu ajunsese pînă la ei; și, înfirșit, urmașii lui Mircea-cel-Bătrîn duseră Țara Romînească în o stare tot atît de tristă ca și urmașii lui Alexandru-cel-Bun Moldova.

Însă tocmai cînd ast-fel era fața lucrurilor în Moldova și Răsăritul creștin, Providința trimise și într'o parte și într'alta pe Alesul său, care — cum zice panegiristul — „*rădăcina pricilor să rupă, țara să ușureze, obiceiuri bune să întărească, pravoslavia să păzească și veacul cel de aur să înoiască*“.

Acesta era Ștefan, fiul lui Bogdan nepotul lui Alexandru-cel-Bun, — deci :

«Lumină din lumină  
Mușatin din Mușatin».

\* \* \*

Ridicîndu-se cu ajutor din Țara Romînească, tînarul voevod își cucerii în primăvara anului 1457 tronul, ale căruia trepte se simția cel mai în drept și se știa cel mai vrednic să le urce, alungînd pe *Petru Aron*, ucigașul tatălui său Bogdan. Înainte însă de a intra în Suceava strînse „țara“ la *Direptate* și întrebînd de este cu voia tuturor să le fie Domn, toți cu un glas au strigat: „*În mulți ani dela Dumnezeu să domnești!*“



ȘTEFAN-CEL-MARE.

Astfel cerea încrederea țării Voevodul în a căruia înaltă minte și mare inimă de sigur că încolțise deja acel plan dibaciu și măreț pe care avea să-l urmărească întreagă-și viața și prin care avea să-și mintue poporul și patria; ca apoi, înălțându-o, zid tare să zidească împotriva păgînatății cu pepturile ostașilor săi la „poarta creștinătății” — cum însuși își numia Moldova, țara sa. Și în adevăr urmărind cine-va cu luare aminte întreaga istorie a luptelor și faptelor Marelui Voevod în cursul celor 47 ani de îndelungată și fericită stăpînire, ușor se poate încredința cum că cu adevărat Ștefan toate le-a făcut după o aleasă socoteală și în vederea unui înalt scop.

Căci după ce împacă nemulțumirile din țară, rupînd „rădăcina pricilor rele”, — strînge într'un singur mănunchiu toate puterile neamului: boeri, curteni, ostași, răzeși și țărani; după ce stîrpește sămînța tuturor pretendenților la scaunul domnesc din Suceava, care aduseră atîta rău țării, — adună asupra-și toate drepturile de stăpînire a Moldovei; după ce-și asigură pace și nădejde de ajutor dela Poloni și după ce isbuti — cu puterea armelor — să ție pe Unguri departe de sine, — caută a se întări spre mează-zi, dinspre Turci: cucerind cetatea Chiliei la gura Dunărei și întărind-o cum a întărit și pe cea Albă dela gura Nistrului; și după ce însfirșit *cearcă* să-și găsească și așeze pe tronul Țării Romînești un Domn credincios, care să-i poată fi dacă nu tovarăș, cel puțin un sprijinitor de folos, fu gata să înfrunte mînia puterii musulmane.

Toate dar pînă aci Ștefan le făcuse numai și numai în vederea acestui ultim și înalt scop: să înceapă și să poarte el singur în numele creștinătății răsăritene luptele cele mari și grele cu Turcii și cu aliații acestora: Tătarii și Romîni din Țara Romînească, — lupte cari vor ține 20 de ani încheiați și cari toate împreună vor fi menite să alcătuiască partea cea mai slăvită din istoria războinică a stră-

lucitului voevod. Două decenii buzduganul Lui păzi cu cea mai mare credință și cinste *Poarta creștinătății*, nedînd pas de stăpînire Turcilor dincoace de Dunăre; și bătrînul Cuceritor al Țarigradului trebui să închidă ochii, fără ca să fi avut măcar mîngăerea unei încercări de-ași duce la îndeplinire dorința, ca „din pristolul dela Roma să dea calului ovăs”.

În aceasta stă măreția lui Ștefan și însemnătatea sa în istoria lumii Europei răsăritene: întîrzie cu două decenii revărsarea Aliotmanului peste lumea creștină transdunăreană. Căci a fost de ajuns ca El — mulțumită nepăsării celor în drept de-al sprijini și ajuta — să se plece pentru ca nimeni să nu mai propească multă vreme întinderea stăpînirii turcești spre Apus. Și de sigur dacă un altul decît molaticul Baiazid ar fi urmat lui Mohamed al II-lea, și dacă crudul Selim nu și-ar fi îndreptat oștile cuceritoare numai în Asia și Eghipt, — de sigur zicem că Turcii n'ar fi trebuit să aștepte pe Marele lor Padișah Soliman, ca să străbată prin Mohács la Buda.

Da, numai aceste din urmă împrejurări, geniul militar al Eroulului nostru și singele vitejilor moldoveni căzuți la Soci și Cursul-Apei, la Teleajen și Lipia, la Podul-Înalt și Valea-Albă, la Șcheia și Cătlăbuga au putut întîrzia c'o jumătate de veac cîtropirea civilizației creștine de către Musulmani. Acesta e adevărul adevărat, pe care contimporanii nepizmăreți și nefăloși ai Marelui Ștefan — contrariu celor de azi, străini istoriei obiective, — nu numai că n'au cercat să-l oprească, ci chiar l-au trimbițat în lumea largă: Papa dela Roma, care-l numise „*Atletul lui Crist*”, — i scria: „*Biruînțele tale înțelepte și viteze au adus atîta mărime numelui tău încît toate gurile îl repetă și toate inimile îl slăvesc*”. Iar învățatul cronicar polon Dlugosz, exclamă: „*O bărbat admirabil cu nimic mai inferior decît Dacii eroi ai vechimei, pe care noi i admirăm atît de mult. Dînsul este cel dintîi între Principii lumii, care în timpurile noastre a*

*reputat învingeri atît de strălucite asupra Turcilor. După judecata mea, dînsul este cel mai demn căruia să i se dea domnia și imperiul militar peste toată lumea și lui să i se încredințeze, prin sfatul, prin înțelegerea și hotărîrea tuturor comună a tuturor creștinilor, demnitatea de comandant suprem și duce în contra Turcilor!" Și în sfîrșit Cromer, mai tîrziu, ast-fel își incheia în a sa Istorie polonă narațiunea despre Ștefan: „Bărbat vrednic de pomenirea tuturor veacurilor pentru mărirea sufletului său, pentru măestria sa politică, pentru cunoștința adîncă a lucrurilor militare și pentru războaiele fericite ce le-a purtat în contra Turcilor, Polonilor, Ungurilor și Tătarilor!"*

\* \* \*

Dacă numai sub această față istorică l-am privi pe Ștefan-cel-Mare, adecă ca *Eroul al Creștinătății*, se cade ca în ziua în care cei ce vor fi la Putna se vor înălța din genunchi, pentru ca în mijlocul cîntărilor dumnezeiești și pătrunzătoarelor

sunete de clopot să ridice panohida de-a-supra sfînt mormîntului Lui; în ziua în care de pe tot cuprinsul pămîntului românesc de peste munte milioanele de frați, adunați înaintea altarelor, vor înălța rugile lor ferbinți cătră Domnul pentru odihna sufletului Lui: — cugetele noastre curate și smerite să se îndrepte în frumoasa Bucovina la mormîntul scaldat în lumină. Căci atunci, atunci peste marginile mormîntului Acestui Christos al neamului românesc se va revărsa în toate părțile: și la răsărit, și la apus, și la miază-noapte și la miază-zi atîta duh de viață nouă sufletească, încît cu toții să ne putem împărtăși din el; iar Domnul Dumnezeuul părinților noștri se va îndura spre noi și va întări cu dumnezeiasca sa pecete cea-ce fie-căruia din noi îi va putea da, amintirea Aceluia ce-a fost — cum zice poetul:

Lumină din lumină,  
Mușatin din Mușatin!

Moș-Neagu.

## DASCĂLUL IRIMIĂ.

... Cum s'a auzit în sat de război, s'a început, în toate părțile, o jălanie de credeai că s'apropie sfîrșitul lumii. Plîngeau muerile și fetele și se trăgeau de cap pe toate cărările. Noi, flăcăii, știam că bine mare nu ne așteaptă acolo unde ne vom duce, dar, ca Românul, gîndeam și noi în mintea noastră cea proastă: Ce poate să ni se întîmple acolo, în război? Cel mult o să murim. Ei și? De asta nu ne speriam noi. Nu ne speriam nici de mai rău. Am lăsat femeile să se bocească și ne-am dus.

Cînd am trecut Dunărea, eram flăcăi mulți, din toată țara. Cînd am ajuns în țara bulgărească, am găsit Ruși, puzderia pămîntului. Iar Turcii cei cu fesuri roșii furnica în taberile lor, fără număr: cită frunză și iarbă.

Se vărsase mult sînge rusesc. Turcul era al dracului și trăgea bătăi peste bătăi Muscalului;

dar cum am venit noi, și-a pus pîgînul botul pe labe. Aū fost cîte-va zvîrcoliri cumplite și sîngeroase încleștări de moarte, din care Turcii aū trebuit să dea înapoi ca niște fiare rănite. Căciula cea mare și buhoasă a dorobanțului a prins a-i înfricoșa.

Eū o duceam și mai rău și mai bine, cum da Dumnezeu. Pe drum imi fusese dor toată vremea de cei de-acasă. Dincolo, peste Dunăre, numai noaptea, cînd stăteam cu fața spre cer, cu ochii deschiși, în mijlocul miilor de flăcăi, mă necăjeau umbrele celor rămași în urmă, imi veneau în minte luncile și văile înverzite, în care petrecusem ani din viață, mă gîndeam la pămîntul nostru cel vechiu în care se odihneau oasele strămoșilor, — și mă lovea, așa, o jale amară și-mi spunea par'că cine-va că n'o să mă mai întorc și n'o să mă văd ce-am lăsat.

Ziua însă, cînd se începea furnicarea taberii, cînd prindeau să bintue furtunile gloanțelor și obuzelor, mi-se împietrea deodată sufletul, nu mă gîndeam, nici nu mă uitam la ce lăsam în urmă, mergeam cu un avînt pe care nu-l simțisem nici odată și care mă străbătea cu fiori din creștet în tălpi.

Flăcăii noștri erau îndrăzneți și șmecheri, comedie mare. De multe ori dădeau în avant-posturile turcești, se luaū la hartă, scăpaū ca prin urechile acului și se întorceau aducînd arme și prînși.

Într'un rînd, pornii și eu în patrulă înaintată, cu sergentul nostru Irimia, un uriaș cu capul mare, cu grumazii de taur, — și un pehlivan fără păreche. Afară de mine și de sergent, mai eram cîinci flăcăi. Era în luna lui Brumar și zorile se arătau ceptoase și mohorite.

După ce eșirăm din linia santinelelor îndoite, dădurăm într'o porumbiște culcată la pămînt și zdrobită; sărirăm apoi, cu piciorul, un pîrău mîlos și ne îndreptarăm cu grijă spre costișa unui muncel care se ridica dincolo de pîrău la cîte-va sute de metri. Departe, înaintea noastră, prindeau să mugească tunurile la Plevna; dar prin negură nu se vedea nimic. Mergeam împrăștiati, ne adăposteam prin tufele care înegreau, ici și colo, prin piclă și stam gata la ori-ce, cu armele încărcate, cu degetul pe trăgaciū.

Teamă n'aveam. Știam pe Irimia ager și deștept: cu el toate trebuiau să iasă bine.

Dar deodată, cum nici nu gîndeam, izbucni aproape de mine un strigăt scurt, iute înăbușit. Mă repezii. Pe un hat buruenos, între două ogoare, Dumitru Lioara, frunțașul, doborise cu baioneta una din santinelele păgînilor; sergentul Irimia se vînzolea cu cealaltă. Cei-lalți tovarăși veneau și ei în ajutor, — însă, spre nenorocul nostru, mîna Turcului, care se svîrcolea sub frunțaș, dădu peste armă. — o bubuitură izbucni scurt în liniștea zorilor. Turcii rămaseră zdrobiți în tufe; noi, strînși, porneam îndărăt. Dar prea mult înaintasem; posturile mici dușmane erau prea aproape. Zgomote de glasuri, împușcături răzlețe se auziră; ropote de cal prinseră a bate pămîntul și, dintr'odată, ne simțirăm impresurați și pierduți. Irimia zise:

«S'au dus boii dracului, măi băeți!»

Ne zvîrlirăm ca niște turbați spre fesurile

roșii, cîte-va puști bubuiră, o zvîrcolire repede se încinse, — și-atita. — Nu era alt chip. Turcii ne prinseră. Începură a vorbi pe nas, în limba lor, unii se repeziră la noi să ne străpungă, alții îi opriră, — apoi furăm duși, prin furnicarea avantposturilor, pe cărări întortochiate, și ne trezirăm în urmă închiși într'o barată de scînduri. În urma noastră, pîriră multă vreme puștile pe lanțul santinelelor. După aceea fierberea se liniști.

Ziua leșietică venise. Noi stam jos, descinși, fără arme, și ne uitam unii la alții, cu ochii holbați. Tănase-al-Vădanei lipsea, dar nimeni nu vorbea despre moartea lui, pentru-că toți ne gîndeam la maică-sa care rămăsese singură și amărită în sat.

Tăcurăm o bucată de vreme. Îmi făceam socoteală: de bună seamă că păgînii au să ne pue capăt zilelor! Dintr'ntîi mi s'a părut ciudat. Nu-mi cam venea la socoteală să-mi aștept așa moartea, la un ceas hotărit. Dar pe urmă mă pătrunse din ce în ce mai tare gîndul că dușmanii au să mă înalțe într'un copac, cu funia de gît și, drept să spun, amar începu să mă doară sufletul. Un fel de întunerice mi-se cobori peste minte. Apoi, într'un tîrziu, mi-se deschise deodată înaintea ochilor satul nostru din munți... Ce făceau oare cei de-acasă? Știaū ei că feciorul lui Ilie Șoimaru are să rămie prin pustiurile bulgărești? Nu știaū, săracii... Satul se întindea foarte liniștit în vilcia, la poalele munților, departe, în fundul Moldovei bătrîne. Din ogrăzi, se înălța fumul spre cerul limpede; cumpenele finținilor țipaū ici și colo; fete în cătrînță treceaū pe ulițele înguste, cu cofăele în mină; pe coasta muntelui, spre sat, suiaū nevestele cu șiraguri de cai încărcăți cu desagi... Poate Mărina lui Andrei sta pe prispă, cu ochii pierduți departe, spre șesurile nemărginite, — poate se gîndea că într'acolo s'a dus feciorul Șoimarului și poate se gîndea că s'a dus să nu mai vie; poate ofta amar, gîndindu-se...

Și mă trezii vorbind tare:

«Ce să-i faci? așa ne-a fost scris...»

— Ce zici? mugi lingă mine glasul sergentului Irimia.

— Mă gîndeam ce-o mai fi fiind prin sat pe la noi, domnule sergent...

— Bine, pace, măi flăcău. Fetele oftează.

După un răstimp de tăcere, întrebai:



— «Aū să ne facă Turcii felul, dnule sergent, nu-i așa?»

— Se poate și asta...»

Cealaltă oftară. Aveau și ei nădufurile lor. Irimia pufni cu ciudă și zise:

«Adică de ce oftați voi așa de tare? Cătați-vă de treabă; pînă mină cine știe ce se poate înțimpla: mare-i unul Dumnezeu!»

Fruntașul Lioara suspină cu amărăciune:

«Am ajuns rău de tot. Incaltea Tănase-al Vădanei nu mai are nici-o grijă!

— Las' că ne vine și noauă rîndul! mormăi înnăbușit Neculai Mazilu.

— Da-v'ășî dracului! izbucni sergentul. Ce te bocești, mă Nevoe, înaintea morții? De-om scăpa, o să vă pun să faceți serviciu cu muerile...»

Apoi se întinse pe-o coastă, scoase tabachera, își răsuci o țigară, scăpără și și-o aprinse.

Nimeni nu mai zise nimic. Uriașul era minios.

Într'un tirziu, porniră zgomote și glasuri, baratca se deschise și cîți-va Turci, cu un ofițer de-al lor, pătruseră înlăuntru. Ofițerul se uită cităva vreme la noi, răcni apoi nu știu ce, cu glas aspru, la soldații lui, — apoi eșiră cu toții. Irimia sta întins pe-o coastă și tăcea ca un moroiu.

Așa trecu ziua. Tunurile băteau surd în depărtări. Prin împrejurimi simțeam că vin și trec pîlcuri de călăreți. Spre seară auzirăm un freamăt mai mare, amestecat cu nechezări, cu sunete ascuțite de fluer, cu tactul greu și înnăbușit al pasului gimnastic. Și baratca se deschise iar întremurîndu-se. O droae de păgîni bărboși intră repede, cu funii. Ne făcură semn să ne sculăm, ne legară cu frîngiile cot la cot, — eu într'un capăt, Irimia în alt capăt, — și ne împinseră spre ușă. Dar cînd să eșim, sosi un călăreți în goană și dădu un ordin. Furăm lăsați legați burduf în baratcă, se așeză un planton înaintea ușei, iar ceilalți se traseră spre bivua-cul de aproape.

Sergentul nostru părea nemulțumit. Începu să mormăiască:

«Asta nu-i serviciu! Umblă, parcă calcă 'n străchînă. Să le-arăt eu miliție, măi Săracu, să-mi umble ca o fată mare!

— Domnule sergent, zise Ion Munteanu, acuma am ajuns și mai rău, ne-aū legat ca pe noi!

— Nu-i nimica, măi flăcăi. Întinde-ți-ve jos. Numai de un lucru îmi pare rău: mi-s minile legate și nu pot fuma măcar o țigare, ca să-mi mai astimpăr foamea. Mi-i foame, mă, de crăp. Parcă mi-aū mers șoarecii în pîntece...»

Nu mîncasem din zori, și simțeam și eu o mare jale la inimă.

«Dar nu-i nimica, zise iar sergentul, bine că mi-a trecut minia. O să fac și eu ca țiganul: în dorul bucatelor, o să mă pun pe cîntat... ca 'n vremile bune, măi Săracu!»

Ne întinserăm jos grămadă; iar Irimia începu a zice cu glas moale:

«Omul ca iarba, zilele lui  
Ca floarea cimpului, —  
Așa va înflori...»

Avea un viers frumos și trămurător de te pătrunde la inimă. Sta cu fața în sus, cu ochii spre podul bărătcei; toată supărarea îi trecuse; și acum, adevărat ca înaintea morții, ne simțirăm și noi mai ușurați, cu inimile liniștite. Și dascălul nostru cînta drept ca la biserică la noi, cu glas duios, cînd mai tare, cînd mai slab cu înmlădieri tremurătoare; — și, în jurul nostru, întunericul creștea încet-încet. Din depărtări, venea un murmur surd care umplea înserarea. În tabăra din jur se înălțau strigăte de comandă.

Foamea noastră nu voia să se aline de loc, cu toate că sergentul cînta așa de dulce. Ne rodea măruntaele ca un lup. Irimia se opri și grăi:

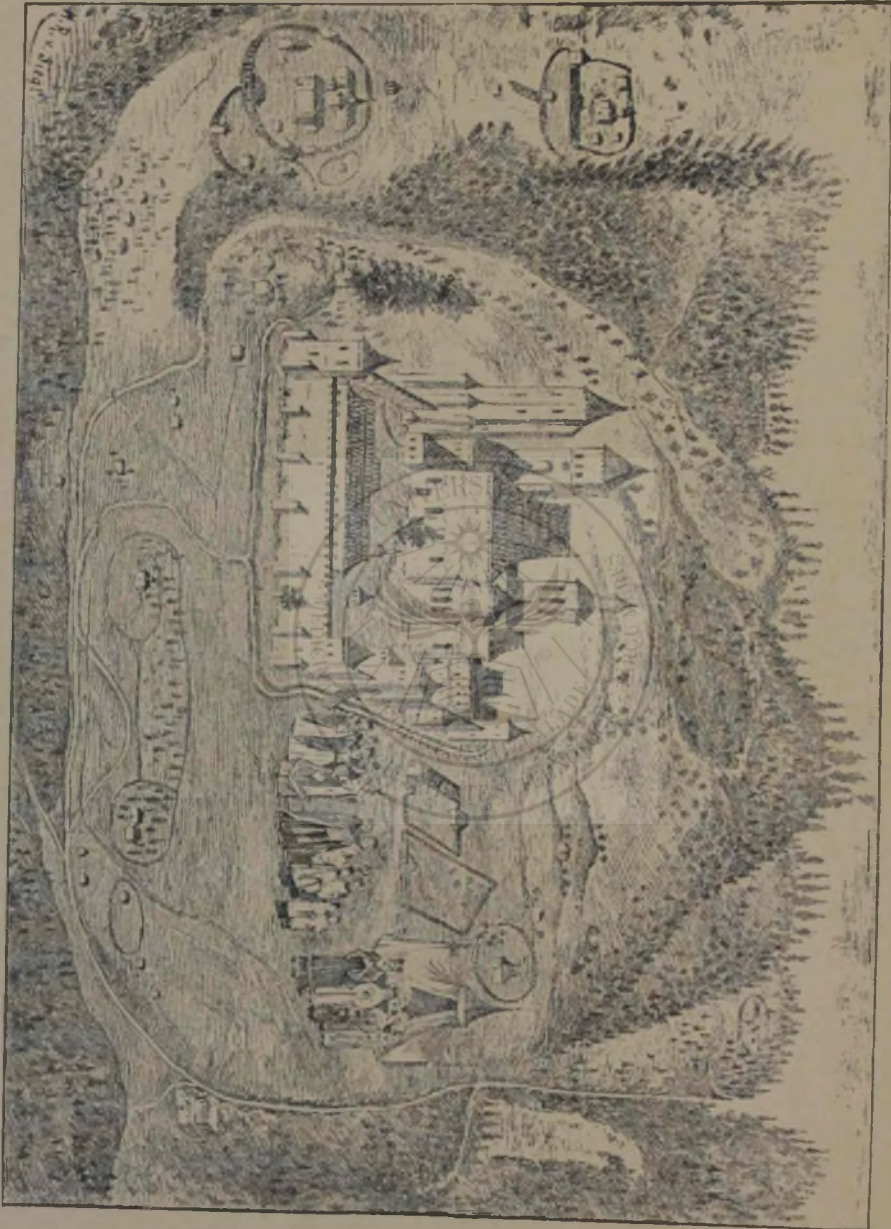
«Tot nu-s Turcii oameni de omenie! Ne lasă o zi întregă să postim, înghiți-i-ar gurile iadului de păgîni!» Se opri și scuipă într'o parte: «Ptiu! dă-i dracului!» Și începu iar:

«La riul Vavilonului,  
Acolo am șezut ș'am plîns,  
Și de crengile sălciiilor  
Ne-am aninat organele noastre...»

Deodată tăcu. Santinela se apropia cu pași îndesați. Zmunci ușa, se implintă în prag, bîrboș și cu ochii holbați, și începu a răcni la noi.

«Du-te dracului! zise cu greață Irimia.

— Strigă la noi să tăcem, oftă Gheorghe Cojocar. Nici atita mingîiere nu mai avem.



Mănăstirea Putna în secolul XVIII.

— Bine, șopti Irimia; atunci o să mă minii și are să fie rău. — Are să-ți pară rău!» strigă el apoi Turcului.

Sentinela se încruntă, făcu un pas și aplecă arma, cu baioneta amenințătoare.

«A dat boala 'n tine, spurcatule!» gemu sergentul. Apoi se întinse foarte liniștit pe spate. Turcul închise ușa și se trase la locul lui. Întunericul ne cuprinse adinc, și tabăra tăcea.

Mai tirzii se făcu atita liniște, încit se auzeau și caii ronțâind la furgoane. În barată era întuneric adinc, de puteai să-ți dai cu degetele în ochi. Noi steteam neclintiți, dar nu dormeam nici unul. Deodată, glasul lui Irimia porni slab ca un oftat:

«Tu ești Domnul Dumnezeu nostru și afară de tine, pe altul nu știm! Nu ne lăsa în seama păgînului, Doamne!

— Domnule sergent, zice Lioara, are s'audă *santineaua!*

— Dă-l dracului de păgîn, ucigă-l crucea!»

Trupul lui uriaș începu a se frământa. Apoi, după o bucată de vreme, glasul i-se auzi iar:

«Mă! tare-ași fuma o țigară! Mi-e foame de nu văd înaintea ochilor... O să mă pun să rod la frînghie...»

lar tăcu un răstimp.

«Măi băeți, șopti el iar, hai să cercăm un *asalt*. Eū zic să mergem la Regimentul nostru, sireacul, la 15, că ne-o fi așteptînd camarazii cu mîncarea.

— Greū! suspină un glas.

— Nu face gît, că-ți vîr pumnul pe gură! mugî dascălul. Tot una ni-i. Dacă murim, atîta pagubă!»

Și 'n tăcerea adincă, se frământă iar ușor; apoi auzirăm, foarte încet, ronțăitul înădușit al dinților în cinepa răsucită. Acuma mă gîndeam și eū: Ce-o fi, o fi! și așteptam. Apoi dascălul prinse a trage vînt în piept. Se umfla. Îl simțirăm înțepenindu-se, încordîndu-se, ridicîndu-și grumajii și întinzînd picioarele, — și, odată, ceva plesni înăbușit; iar glasul de buhai începu a cînta încetinel:

«Cuvine-se cu adevărat să te fericim pe tine, născătoare de Dumnezeu! — Încet, măi băeți, încet, că s'a dus dracului păgînului! Încet... Mergem să mîncăm la al nostru, la 15, sireacul! Mă, nu moare Românul cu una cu două!

— Domnule sergent, gemu Lioara, te-aude, domnule sergent...

— Leagă cățeaua, frunțas; fără vorbă!»

Dar tot era s'o pățim. Turcul auzise poate ceva: pașii lui iar vuiră pe pămîntul pîetros și ușa se dete în lături. Ne lățirăm la pîn.înt, fără răsuflet. Bătea inima 'n noi, par'că voia să ne spargă pieptul. Prin ușa deschisă pătrundeau licăririle unui foc, care ardea înaintea bătăcei. Sentinela se opri în prag, neagră, se aplecă, cu mîna la ochi, cercetă toate colțurile cu luare-aminte, apoi se trase îndărăt la vatra lui de jar, lăsînd ușa deschisă.

«Tace Turcu-a moarte!» gemu sergentul, — și prinse a deslega pe frunțas, care era lingă el. «Încet, măi băeți, încet. Așa, frunțas, nu sufla tare că te ia mama dracului!»

După ce deslegă pe Lioara, amîndoi se tiriră pe brînci, fără nici un sgomot, ca niște șerpi, spre noi. Mînile lor lucrau repede prin întuneric. Iar noi tremuram de nerăbdare.

Cînd furăm gata, ne lățirăm pe brînci, la pîndă. Sentinela sta lingă focul de găteje care de-abia pîlpiia, tremurîndu-și pinza de lumină pe furgoanele de-aproape, unde rumegaū caii. Sta răsîmat în pușcă, asculta zgomotele nedeslușite ale depărtărilor și se gîndea. Cine știe la ce se gîndea și el, săracul! Mai încolo, se zăreau nelămurite, prin întunecimea nopții, bivuacurile. Trupa dormea.

Sergentul șopti încet: «Ca vîntul... la cai!...» și se strecură sprinten pînă la ușa.

Noi ne uitam la el cum se pregătește, cum se lasă pe sine și-și încovoae brațele. Vedeam roș înaintea ochilor. Acu s'alegea: trăim ori ne ducem dracului! Deodată dascălul icni.

A fost o scăpărare de fulger! Dintr'un salt, Irimia încălecă pe Turc, îl dărîmă la pămînt, ridică de două ori pumnul și-l lăsă să cadă ca un ciocan de fier. Pușca se întinse ușor la pămînt; sentinela își lăsă într'o parte, moale, capul plin de singe. Nici un gemăt.

Ce-a mai fost, nici nu mi-am dat bine seama. Cînd am deslegat caii, cînd ne-am zvirlit pe ei, cînd ne-am prăbușit în goană de vifor la vale, spre taberile noastre? Nu știū. A fost o larmă în urmă și o izbucnire de împușcături, ca la o bătălie în regulă. Iar noi fugeam, pe deșelate, spre ai noștri, ca zvirliti din tun.

Pe urmă cea-laltă parte a războiului am dus-o tot așa, cînd mai bine, cînd mai rău, cum s'a întimplat. Ai noștri nu s'aû plîns nici odată. Așa-i datina Românului: să se obișnuiască cu toate. Și a dat Dumnezeu de-am scăpat cu viață, — iar sergentul și-acuma cîntă la bisericuța noastră de lemn. Cite odată, la un pahar dulce,

istorișește fără fală cum am pornit dela Turci, să ne astîmpărăm foamea la al nostru, la 15, sireacul! Alt-fel ce dascăl, măi frate! Par'că de cînd e el, n'a cîntat decît *Ohtoicul* și n'a citit decît *Vămile Văzduhului* și *Moltvele Sfintului Vasile!*

Mihail Sadoveanu.



Peatra de pe mormîntul lui Ștefan-cel-Mare.

## O D Ă

### EROULUI ȘTEFAN-CEL-MARE ȘI SFÎNT

dedicată serbării de 400 de ani dela moartea marelui erou.

O Ștefane, volnic de fală,  
Tu 'n țar'atunci ni te-ai ivit,  
Cînd lifte crunte da năvală  
Cu sabie și foc cumplit.

Acel potop de grea urgie  
Era să-i stingă pe Romîni,  
Dar tu-ai pășit cu bărbăție  
Scăpînd moșia de păgîni.

De fală ta vorbește Bala  
Și Racova de brațul tău,  
Cînd înțelese lighioana,  
Că domnul Ștefan este Leu.

Suceava, în 2 Iulie 1904.

Alți martori vechi sînt Războienii,  
Cozminul cu Dumbrava sa,  
Cînd cu pașirii și cu seimenii  
Făcuși minuni în țara ta.

Dar și ruinele cetății  
Sucevei pururea șoptesc,  
Că stîlp al fost creștinătății  
Și pentru neamul românesc.

O geniū, dus la nemurire,  
Privește tu de sus spre noi,  
Fă rugă la dumnezeire,  
Să ne scutească de nevoi!

V. Bumbac.

## IMN LUI ȘTEFAN-CEL-MARE.

— 1504—1904. —

O Ștefan, voievoade sfint,  
Plecăm genunchi și frunte  
Pătruși de-al patriei avint  
Din vremile cărunte.  
Căci astăzi s'au îndeplinit  
Ani mulți — ani patru sute,  
De cînd din lume te-ai pornit  
Spre rauri nevăzute.

Precum măreț pe cer stăpin  
Răsare mindrul soare,  
Astfel în cugetul romin  
Icoana ta răsare.  
De vremuri vechi ne amintești  
Așa de 'ndepărtate,  
În lupte mari și vitejești  
Și 'n biruinți bogate :

Cînd țara 'ntreagă curăția  
De Leși și Păgînine,  
Cînd împotriva lor pornia  
Cu-a șoimilor mulțime.  
Si 'n urma lor se ridica  
Măreț flamura țării,  
Și 'n codrii buclumului suna  
Blestemul răzbunării :

Pe cîl ai fost plin de avint  
Și 'nvingător puternic,  
Pe-atît ai fost de bun și sfint,  
De drept și de cucernic.  
De chipul tău dumnezeiesc  
Din negura robiilor,  
Și pînă azi te pomenesc  
Bătrînii și copiii.

O ! vină Ștefane acum  
Încununat de rază,  
Pe-al slavei și-al dreptății drum  
Moldova îndreptează ;  
Și dă o goană prin străini  
Dușmanii țării tale,  
C'o sfășie acești haini  
Și-o fac să plîngă 'n jale !

O vină, cu-al tău braț de fier  
Ne chiamă iar la luptă,  
Fă iar senin al țării cer  
Virtutea ne 'nteruptă.  
Îmbărbătează-ne să fim  
Ca vechii tăi tovarăși,  
La glasul tău să tresărim ...  
Din buclum sună iarăși !

Alex. A. Naum.

## MĂNĂSTIREA PUTNA.

Cu turlele-a rugă spre ceruri  
Pierdută ca 'n vis, mănăstirea  
Supt farmec de lună-și ascultă  
În freamăt de codri mărirea.

Ca straje de-alarmă și zbuclum  
Trecutu-I se 'nchiagă pe frunte,

De par'că și-acuma stă gata  
Orgia păgîna să 'nfrunte ...

Din liniștea bolții de stele  
Un înger povestea-I mi-o spune :  
Icoana lui Ștefan veghlază  
Senină, din vremuri străbune.

A. Mindru.

## IMN LUI ȘTEFAN.

Ștefane-I umil cuvîntul  
Ce se 'nalță către tine ;  
De păcat negru-I pămîntul  
Totuși roua-I dă rubine.

Și umilul care sapă  
Brazdă 'n soarele credinții,  
Se sfințește și s'adapă  
Din izvorul biruinții !

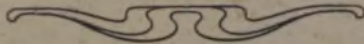
Către noi din cer coboară  
Mindri ochi de Voevod,  
Ai arat cu Leșii doară  
Sămînind prin veacuri rod.

De furtuna spadei tale  
Brazdele și astăzi singer ;  
Peste capul nostru 'ntinde  
Mîna ta de Archi-Înger.

Ocroțește-ne de-acolo  
Îmblinzind pe Dumnezeu,  
Să străbată 'n minți și inimi  
Soare sfînt din duhul Tău.

Și ne-ajunge-atît ! Te uită  
Simbolul de vitejie ;  
Gura Leului așteaptă  
Să înghită o 'mpărăție.

D. Nanu.



## LUPTLE LUI ȘTEFAN-CEL-MARE CU POLONII.\*

Leșii înșelaseră nădejdea lui Ștefan și după jurământul dela Colomea din toamna anului 1485. Turcii se întăriau zi de zi în Chilia și Cetatea Albă fără ca creștinii — cari se dădeau de stăpîni ai lui Ștefan — să se gîndească măcar a pregăti Domnului Moldovean ajutorul făgăduiut atît de serbătorește. Căci el le fusese bun atîta vreme cît putuse ține pe Turci departe de hotarele Poloniei; după ce însă aceștia l-au răzbit și pe dînsul — incuibindu-se la Dunăre — nu le mai putea fi de folos. Și vorbele de nimic cu care Polonii purtaseră pe Voevodul român pînă aci, îngrijindu-se ast-fel să nu-î peardă prietînia, — acum nu mai prindeau.

În mîntea lui Ștefan deci, care vedea cît de amar fusese înșelate nădejdiile sale de Leși, care înțelegea că plecarea și închinarea Moldovei către Turci s'a întimplat mai ales din pricina lor și care avea acum mîinile mai slobode, — se formase planul de-a întoarce armele moldovenești împotriva Leșilor, cărora trebuia să le plătească pentru toate așa după cum numai el știa. Dar nu numai gîndul răzbunării legiuite îl mina împotriva Polonilor, ci și o cerere dreaptă ce avea de făcut lor: alipirea Pocuției la Moldova, căreia i se cuvînea, de oare-ce această țară fusese zălogită de Leși lui Alexandru-cel-Bun pentru o sumă de bani luați cu împrumut dela acesta, bani pe care însă nu s'au mai gîndit a-î înapoia. Zălogul era deci pierdut și Pocuția se cuvînea cu sîntă dreptate lui Ștefan-cel-Mare, care voia să-și așeze acolo slujitori de-ai săi și să lase urmașilor țara întreagă, ast-fel precum fusese pe vremea Bunului și Înțeleptului Alexandru.

Drept că în vara anului 1490, pătrunse cu oastea sa în Pocuția și cuceri pe rînd Colomea Haliciul și Sniatinul, așezînd pretutindene căpitani și ostași de-ai săi; apoi se-ntoarsă la Suceava ca stăpînitor al Pocuției, pe care o ținu apărînd-o cu puterea armelor pînă la trecerea sa din această lume.

\* Un capitol dintr'o scurtă istorie a lui Ștefan-cel-Mare scrisă pentru biblioteca societății «Steaua» din România.

Bătrînul Cazimir muri la 1492 și coroana polonă trecu asupra celui mai îndrăzneț și mai mareț dintre numeroșii săi fii: *Ion Albert*, care curînd după aceasta legă pace cu Turcii. Aceasta și cu gîndul ascuns, se pare, de-a fi mai slobod în lovirea ce-o pregătia în taînă împotriva Domnului Moldovei ca să-î ia Pocuția, ba chiar să-î cucerească țara întreagă pe care s'o dee apoi frățîne-său *Sigismund*. Căci în deșertăciunea și îngâmfarea lor acești frați îndrăzniră să creadă cum că Hristos Dzeu — pentru apărarea Crucii căruia Ștefan luptase mai mult decît toți creștinii vremii lui — le va putea îngădui îndeplinirea unui ast-fel de plan nelegiuit.

Lui Albert, craiul Leheii, de sigur i se va fi povestit despre soarta nefericită ce avură Polonii în Codrul Sepenicului din Moldova, cînd asemenea purceseră să cucerească această țară. De aceia face pregătiri întinse, adunînd sub steagurile sale o mare armie, cu care ar fi vrut să prindă pe Ștefan nepregătit, pentru care urmare «aû scos cuvînt — zice cronicarul — că va să meargă la Turci să ia și să desbată Cetatea Albă și Chilia... și aû trimis soli la Ștefan vodă de l-aû dat știre să se găteze să meargă cu dînsul să bată cetățile; de care lucru bine aû părut lui Ștefan vodă și cu bucurie mare au primit pe soli». Agerul Domn moldovean pricepu însă viclenia Leahului și de aceia «aû zis că va veni acolo la loc, cu oastea sa, sub Chilie» și-î indică și drumul pe care ar fi bine atît pentru Leși, cît și pentru Moldoveni ca oastea mîntuitoare a Craiului Albert să se îndrepte spre Chilia: pe apa Nistrului în jos.

În a doua jumătate a lunii lui Iuniu 1497 Albert înconjurat de mulțimea nobililor și sumedenia oștilor sale luă calea spre Nistru. Însă «cum își umbla cu înșelăciune, ascunzînd cuvîntul... aci și-aû descoperit toată viclenia» căci în loc de-a apuca calea indicată de Ștefan se îndreptă spre Pocuția prin Suceava. Acum bănulala Voevodului moldovean se împlini.

Deci în grabă trimite Craiul în toate părțile să iasă norodul la oaste că aû intrat dușman în țară; iar el cu boerii și curtenii săi

se coborî la Roman. Aci se strînseră, cu dragoste și credință în jurul bătrînului și biruitorului lor Domn vitejii încercați dela Baia și Lipia, dela Cursul-Apîi și Podul-Înalt, dela Valea-Albă și Rîmnicul-Sărat, dela Cătlăbuga și Șcheia; aci primi Ștefan ajutorul trimis de Radul voevodul Țării Romînești, și tot aci sosi cu cîte-va mii de ostași Birtoc, Voevodul Ardealului și rudă a lui Ștefan, pe care-l trimise stăpinul său Vladislav, crațul Ungariei și fratele lui Ioan Albert, nu atît spre a ajuta lui Ștefan, cit ca să mîntue oastea frăține-său dela o peire sigură pe care o presimția, stăruind să împace pe Ștefan-cel-Mare cu Craiul Poloniei.

Pe cînd ast-fel Ștefan făcea tabără la Roman, Leșii ajunseră înaintea Suceviî și începură a bate cetatea «și așa aŭ bătut-o trei săptămîni, și ziua și noaptea și nimică n'aŭ folosit, nădăjduind că i se va închina țara pentru că li se supăraseră cu Ștefan Vodă intru atîtea răsboaie fără odihnă și fără măsură ce făcea, de cu toții se bătia. Iară țara socotia că de nu li-i a îndemină cu al său, dar cu streinul mai multă neîngăduință le va fi!» În această vreme Moldovenii «siliau toți de se strîngiau la Roman, unde le era vileagul» și de unde cete-cete se repeziau în toate părțile să impedeze pe Leși a-și strînge hrană, ca ast-fel «lipsa și flămînjunea să se adauge în toate zilele» în tabăra lor. Ploile și vînturile aspre și reci prevestiau acum sosirea grabnică a iernei și cu ea împlinirea «semnelor rele» ce se arătaseră la tot pașul în calea mîndrei armii polone. «Deci fiind Leșii cuprinși de atîtea nevoi, prinseră a grăire rău de Craiul lor, întii cu taină; iar apoi în gura mare îl învinuiaŭ că aŭ venit fără cale de i-aŭ adus să-i peardă pe toți, și socotind din toate semnele rele prorociau toți că va fi sfîrșitul lor cu rău și cu amar, cum s'aŭ și timplat».

Strimtorat ast-fel și amenințat a fi părăsit de oaste în această țară atît de vrăjmașe și răsbunătoare, trufașul Craiu trebui să se plece și să se umilească, pentru care lucru de multă scîrbă și mihnire se și bolnăvi. «Și s'aŭ ajuns (înteles) cu solii frățini-său lui Vladislav Craiul unguresc... și cu multe cuvinte l-aŭ rugat pe Ștefan vodă să facă pace». Marele Domn mulțumit cu umilința la care adusese pe mărețul Craiu s'aŭ «împăcat într'acest chip: *ca să se*

*intoarcă pe urma pe unde aŭ venit, să nu mai strice țara pe alt loc...*»

«Atunci Craiul leșesc aŭ dat semn de întors înapoi, de care semn toți erau bucuroși...; dar n'aŭ mers pe calea ce venise, ci pe altă cale, pe unde era țara întregă, spre **Codrul Cozminului**... Văzind Ștefan vodă că paguba ce se va face de oastea leșească țara nu o va putea răbda... și fiind inherbintat de rășboiŭ, socotind că are vreme de a-și răscumpăra strîmbătatea de pe cela ce n'aŭ călcat numai pacea cea veche... ci și jurămîntul și pacea ce legase atunci de curînd: — trimise înainte ca să apuce calea la Codrul Cozminului, să taie pădurea, să o întineze, ca să o poată porni să cază asupra oștii, dacă vor intra Leșii în pădure...»

Iar Ștefan cu boerii, curtenii, ostașii și țăraniî săi se luă de sirg pe urma Leșilor, și-i ajunse tocmai cînd cu toții pătrunseră în lăuntru Codrului, în care Moldovenii le pregătise mormîntul. Era în ziua sfîntului marelui mucenic Dimitrie. După ce «năruiră copacii cei întinați și le cuprinse coala ca cu o mreaje», — Moldovenii se aruncară din toate părțile în lăuntru codrului și măcelul începu pe toată linia. Cu setea răsbunării celei drepte brațele alor noștri învîrtiau săcurile cu turbare și gioagele lor improșcau năpraznic în capetele sumețe ale dușmanilor toropiți de această minie a lui Dzeu ce acum venise asupra-le. Văzîndu-se săcerăți ca spicile și zădărniciți la orî ce împotrivre, «perzînd puștile și lăsînd steagurile — pe care le-aŭ adunat Ștefan vodă — cine încotro au putut, așa s'aŭ risipit prin pădure» ca să scape de răsbunarea moldovenească. Dar moartea le eșia în față din tot locul, căci ai noștri erau pretutîndene. Și așa peri mai toată armia și șleahța (nobilimea) Craiului Albert. Acesta cu călăreții săi vru Dzeu să apuce a ieși din pădure, atunci cînd Moldovenii aŭ ajuns în codru și ast-fel să poată scăpa dela o peire sigură. Vestea nemai pomenitei înfrîngerî străbătu ca fulgerul în Polonia, de unde grija de-ași mîntui Craiul făcu să se trimită grabnic în ajutor o oaste de călăreți din Mazovia. Ștefan trimise însă spre întîmpinarea lor pe Vornicul Boldur, care i risipi la 29 Octombrie într'o Duminecă la Leutești, lingă Cernăuți. Craiul cu multă nevoie strecurîndu-se aŭ ajuns la Nistru pe care-l trecea

acum îndărăt numai cu o mină de ostași, singura ce-i mai rămăsese din acea mare și frumoasă armie cu care venise să cucerească Moldova.

«Așa norocoște Dumnezeu — scrie Vornicul Ureche, comentînd rezultatul analog al unei alte lupte alui Ștefan, întîmplată cu 20 de ani mai nainte la Baia — pre cei mîndri și falnici, pentru ca să arate lucrurile omenești cît sunt de fragede și neadevărate; că Dumnezeu nu în mulți ci în puținî arată puterea sa, ca nime fără cale răsboaie să facă, că Dumnezeu celor mîndri se pune în potrivă.» Iar noi: așa aș știut Romîniî să plătească totdeauna acelor cari s'aû ispitit nu numai cu gîndul, ci cu fapta să cerce a supune și cuceri țara lor; și așa vor plăti în vecii vecilor tuturor acelora, cari de-aici înainte se vor cerca a cuprinde pămînt și apă în moșia romînească: *căci singele apă nu se face!*

«După aceia — scrie mai departe pomenitul cronicar — dat-aû Ștefan Vodă cuvînt la toată țara, oștenii să se strîngă la Hirlău, la ziua sf. Neculai. Și stringîndu-se în aceia zi cu toții . . . făcut-aû ospăț tuturor boerilor și vitejilor săi și cu daruri scumpe i-aû dăruit pe dinșii. Și de acolo i-aû slobozit de-aû mers cine-și pe acasă, învăîndu-i pe toți, să dea laudă lui Dumnezeu pentru-că toate puterile sunt dela D-zeu cel de sus.» Iar tradiția povestește, că-n urma bătăliei din Codrul Cozminului Ștefan înjugă la pluguri pe toți Leșii căzuți prinși și ară cu ei o mare cîmpie pe care sămînînd ghindă crescú mal apoi o pădure mare, pe care poporul a numit-o *Dumbrava Roșie*, căci fusese stropită cu singe leșesc. . . .

Voevodul Moldovean nu-și încheiese însă cu totul socoteala cu Leșii prin zdrobirea și nimicirea lor în Codrul Cozminului. Căci nu așteptă decît sosirea verii anului următor (1498) pentru că în fruntea ostașilor și glotașilor săi să între din nou în Pocuția și astfel prin foc și sabie să înoiască și întărească stăpînirea Moldovei peste această țară.

Acum Albert craiul ceru pace dela Ștefan, care se lăsă înduplecat și i-o dădu: într'adevăr în 1499 se încheie legătura de pace între Moldova și Polonia, prin care Craiul se făgăduia :

să uite toate amărăciunile și pagubele suferite dela Ștefan; să nu îngăduie pe nici un dușman al Domnului Moldovenesc în crăia sa; amîndoaă țările să se apere una pe alta la vreme de nevoie; să ajute pe Ștefan cînd Turcii se vor ridica împotriva-i precum și Ștefan va ajuta Creștinilor cînd aceștia se vor ridica în potriua Turcilor. Cît despre vechile cereri de jurăminte și supunere pe care Poloniî le făceau mereu pe vremea lui Cazimir cătră Ștefan, de astădată cu nici un cuvînt nu se mai pomeneste. Peste puțin legară și ungurii pace cu Ștefan.

Împovorat de mulțimea anilor ce se adunase asupra-i și de osteneala luptelor mari și grele pe care le purtase, Marele voevod putea gusta acum în toată tichna întreaga mulțumire a păcii vrednice, pe care Dumnezeu și silințele lui o coborîse asupra țării; iar neamurile de țăraniî și razeși, cari i dăduse an de an miile și sutele de voinici cu care ciștigară cele 30 și mai bine de bătălii puteau și el acum în sfîrșit să-și lucreze în toată voia și cu toată siguranța sumedeniile de ocini, cu care bunul lor Domn răsplătise în toate părțile țării vitejia și credința lor.

Era acum atîta pace și bine în țara Moldovei încît panegiristul zice: *«veacul cel de aur se reînolise; plînsul și lacrămile erau numai pentru vrășmași, căci în zilele lui Ștefan strîmbătatea era înădușită și legată, dreptatea săracului cel bogat nu o putea înneca, cel puternic nu o putea călca, cel de neam nu o putea ponegri; departe de curtea lui toată minciuna era, pisma ferecată, înșelăciunea izgonită, strîmbătatea de istov înpilată, dreptatea pe scaun împărăția, și nu ea lui, ci el ei supus și silitor era. . . .»* — Și-apoi încheie: *«O vreme fericită! O stăpînire luminată! o țară norocită.»*

«Iar pentru toate și preste toate acestea, din cele patru-zeci de lăcașuri sfinte pe care Ștefan le zidise ca mulțumită lui Dumnezeu de cîte ori pe vrășmași a împilat — neîncetat și în toate zilele mireasma rugilor ferbinți cătră Dzeu pentru mîntuitorii Moldovei se ridică. *Cît nu numai de isbînzile lui pămîntul sună, dar și de slujbele ce se făcea în bisericile sale răsună.»*

Nu mai cît «Ștefan Vodă, căruia și odichna altuia îi părea cu pagubă» necum a lui, — simțin-



du-și sfîrșitul aproape și voind să lase urmașilor sef Moldova întreagă: din munte pînă la Nistru, dela isovoarele acestora pînă la Dunăre și Mare cu Pocuția și cu cetatea de Baltă și Ciceul din Ardeal: în toamna anului 1503 pă-

trunse cu oastea sa pentru cea din urmă oară în Pocuția, asigurîndu-și ast-fel stăpînirea dep-lină în această țară.

Era cea din urmă întreprindere răsboinică a Marelui Voevod . . .

Alecs. Lăpădatu.

## MĂNĂSTIREA PUTNEI.

— Legendă din popor. —

Odată Ștefan-cel-Mare a fost bătut într'o bă-tălie și rătăcind prin țară ajunsese în pădurea Vișeu. Acolo dădu de un pustnic bătrîn, cu barbă albă pînă la briu, care avea chilia într'o stîncă despîcată în două părți: într'o parte a despîcăturii dormia, și în cealaltă își făcea rugăciunile.

Ajunșind Ștefan la pusnic, sdrobit de-atîta trudă îl rugă să-l primiască.

— De ești om pămîntean intră! — îi răs-punse pusnicul, — iar de ești ciuma pădurii, să te duci mai în fundul pădurii.

— Sint om pămîntean.

— Dacă ești om pămîntean, cine ești, și cum vii pe locurile aceste părăsite, și tocmai la vreme de noapte?

— Eu sint Ștefan Vodă, is bătut și rănît de păgîni și am venit să-ți cer povață.

— Așa? Apoî intră.

După-ce a intrat, pustnicul i-a făcut loc să șază pe o lăcioară de piatră.

Ștefan se așază și-i povesti pustnicului toate pășeniile.

— Nu te întrista, — îl încurajă pustnicul, — Dumnezeu ți-a ajuta.

Și l-a rugat să ospăteze cu dînsul niște mă-lai mărunțel fierț cu apă curată și niște rădă-cinî strînse de dînsul din pădure. Pe urmă s'au pus pe odihnă.

Drept la miezul nopții ia pustnicul pe Ștefan de mînă și-i zice:

— Urmează-mă! și-au eșit amîndoi din chilie.

La o vreme pustnicul se oprește, îl strînge pe Ștefan de mina dreaptă și îl întrebă:

— Vezi ceva?

— Nu văd nimica, — răspunse Ștefan.

Pustnicul îl strînse a două-oară.

— Vezi ceva?

— Nu văd nimica.

Atunci pustnicul îl strînse și mai tare călcîndu-i în aceeași vreme și pe piciorul drept.

— Văd! grăi Ștefan.

— Ce vezi?

— Niște lumini.

— Nu, dragul meu, acele nu-s lumini, aceia's îngeri și locul acela e sfînt. Pune-ți în gînd că-i clădi acolo o mănăstire, și ai să-i birui pe păgîni.

— După bătaie, și cu ajutorul lui Dumnezeu am să clădesc mănăstirea! — puse Ștefan fă-găduință și pe urmă amîndoi se întoarseră în chilie și să odihniră pînă dimineața.

A doua-zi Ștefan își strînse oastea rătăcită și cu alți oșteni ciți a mai găsit prin țară, i-a bătut cumplit pe dușmani.

Ca mulțămîta lui Dumnezeu, Ștefan puse să se clădiască mănăstirea Putnei.

În temelia mănăstirii de partea stîngă, Ștefan Vodă a poruncit să zidească o căldare mare cu galbină, aur mult și argint, și a afurisit ca nimenea în lumea asta să nu se atingă de această comoară, decît însuși Ștefan.

El are să scoată banii ăștia, cînd va învie. Și el are să învie înainte de învierea cea de obște, călare pe calul său și cu sabia în mina dreaptă ținînd-o drept în sus.

Toți banii și celelalte odoară cari sunt zidite în temelia mănăstirii, are să le împărțiască celor cari cred faptelor lui, în legea creștinească și în nația romînească.

Culeasă de: S. TEODORESCU-KIRILEANU.

## ÎNCHINARE.

Ce murmur se deslănțuește din tus-patru colțurile țării românești?... Ce glasuri cucernice se înalță asemenea tămăiei binecuvintate?... Pe cine serbătoresc astăzi orașele și țințurile, satele și cătunele ascunse 'n verdeață?... Pentru cine răsubue țaria ceriurilor și clocotă văzduhul de chiote de veselie?... Pentru cine clopotele din bisericuța de pe creasta dealului și cele din bisericile din orașele luminate, își mișcă limbile lor de aramă?... Pentru cine rugăciunile eșite din miș și miș, milioane de suflete?...

\* \* \*

Glasul omenesc e neputincios să-l rostească numele... Un neam întreg îl cîntă în cîntecile sale:

«Ștefan, Ștefan, Domn cel Mare,  
Seamăn pe lume nu are!...»

\* \* \*

Un neam întreg își serbătorește Eroul...

Din creasta munților martori ai vitejiilor Lui și din poalele văilor adumbrite de legiunile de stejari, din palatele strălucite ale craiilor cu coroană de oțel pe frunte și din colibele afundate în văgăunile munților, din țințurile mărginașe și cele ascunse în albastrimea orizonului, de pretutindeni au alergat urmașii Lui să-și întindă minile de-asupra osemintelor sfinte, să prindă putere și tărie preaslăvind-l pe El...

Steagurile filfăie în rumeneala răsăritului de soare... și-și pleacă creștetele bătute de vînturi năpraznice înaintea mormintului Lui... Flăcăi cu privirea plină de încredere, bărbați cu căutătura oțelită, moșnegi cu ochii 'mbrobodiți în lacrimi își descoper capetele, femeile respiră flori pe mormînt ca mironosițele, copilași cu ochi senini ca mărgeanul îngină rugăciuni, capiteasma bisericeii înoată în sunetele de serbătoare, văzduhul e plin de laude, de preamărire pentru El...

\* \* \*

Atunci cînd neamul are mai mare lipsă de îmbărbătare, cînd loviturile dușmanului nedrept se întetesc, cînd norii aducători de furtună rolesc din fundul orizonurilor și amenință cu potopire bolta cerească — Domnul Dumnezeu neamurilor trimite neamului schingiuț mîngăiere și îmbărbătare.

Domnul Dumnezeu nostru El nu ne-a lăsat... În a-toate-știința Lui a văzut deslănțuirea dușmanilor iezme și cînd stam în gura fioroasă a prăpastiei, El ne-a trimes întruparea visurilor noastre drept pāvază... I dă suflare dumne-

zeiască, încît i simțim căutătura ochilor Lui și auzim cuvintele glăsuite de buzele Lui și recunoaștem în El solia prevestitoare de învingeri, pe Ștefan, voevodul incununat cu frunze de stejar...

Lăudați pe Domnul Dumnezeu:...

\* \* \*

Ștefan Vodă n'a murit... el numai veghea... Ștefan Vodă a văzut din lăcașul lui de hodină, din valea umbroasă a Putnei, toate cîte le-a suferit neamul lui... El a văzut pe urmașii Lui și ochii Lui au prins a lăcrăma lacrimile de foc, de ce-au ajuns neam-de-neamul Lui și numele mîndru de Ștefan, la auzul căruia săbiile zîngăneau întru apărarea moșiei...

De cîte ori un nou Domn se suia pe scaunul înspinat al Romînilor, de atîtea ori Ștefan Vodă se ruga pentru noi și boabele carii au curs din ochii Lui au umplut o mare...

\* \* \*

Unde sînt urmașii Tăi?... Unde este arcul Tău să se încoarde o singură dată și să răpună pe asupritorii singelui Tău?

Cele trei-zeci și patru de biruinți în numele Crucii au lăsat urme adînci în inimile noastre. Tu, care ridicași brațul și-ți urmași țarani cu săcurile și secerile, boierii cu arcul și sulița, cu lancea și spada, cu paloșul încercat în vîltoarele de sînge, Tu, a cărei umbră și acum mai rătăcește pe la Baia, unde-ai spulberat sumeția unui Crai, la Podul-Înalt, unde-ai pus pe fugă floarea semi-lunei, în codrii Cosminului, unde odihnește în somn de moarte trufia Poloniei, Tu ai venit în mijlocul odraslelor Tale și noi ne plecăm cu capetele și Te ascultăm plini de zmerenie...

\* \* \*

Privește în jur de Tine, părintele nostru!... Vezi-Ți fiii Tăi... caută în privirile Lor dorurile și traia lor, privește minile lor sprijinite de coarnezle plugului și citește din brăzdăturile feții lor chinurile îndurate...

\* \* \*

Într'un singur loc ochii Tăi pot să se umple de lacrimi de veselie, într'un singur loc poți să-Ți întinzi minile spre ceriuri și să mulțamești Domnului de cele văzute...

Aici pînza cu culorile neamului nostru — întruchiparea visurilor noastre a tuturor — filfăie netulburată de vînturi potrivnice, aici doina noastră răsună în dragă voce pe cîmpurile mănoase, prin pădurile viergure, pe piscurile Că-

raimanului și Virfului cu Dor... și un Domn înțelept și mare — un vrednic urmaș al vrednicilor Tale — își poartă traful citind ca într-o carte deschisă în ochii neamului toate dorurile și necazurile lui...

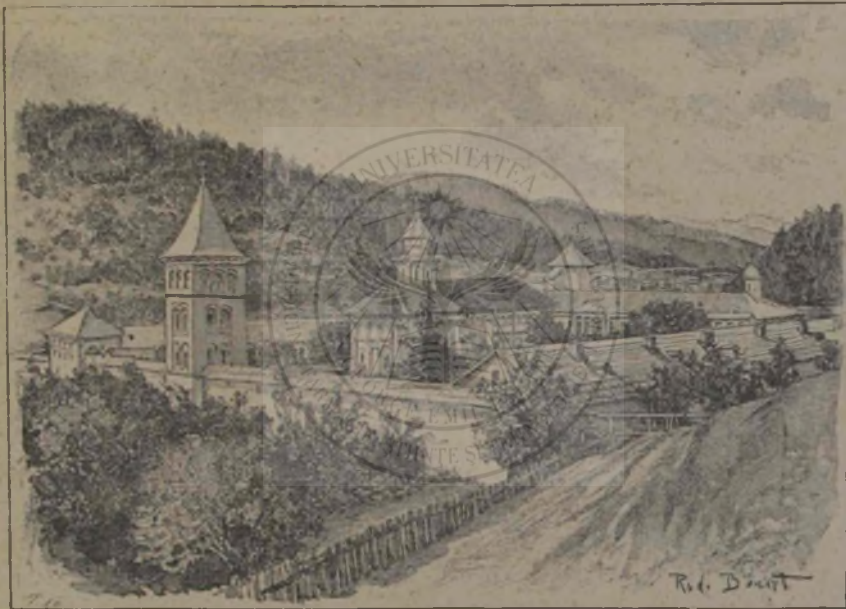
Aici aerul e mai limpede, cerul mai albastru, mirosul florilor mai îmbătător, vorba Rominului mai dulce, neamul mai fericit...

\* \* \*

Rotește-ți ochii împrejur părintele nostru și-ți vezi fiul Tău...

Vremurile aspre s-au prăbușit ca șacalii flămânzi în lăcașul copiilor Tăi...

Alt colț de țară și alte suspine!... Din când în când, în adâncimea nopții spăimântătoare se aud oftări de moarte... și vuet prelung de ziduri dărimate, de țeste sfărmate de pat de pușcă, de țipetele copiilor duși în robie... Și în mijlocul pătimașei răscoale țisnește cu putere câte-un glas, care cîntă psalmi de jale cuprins de credință nestrămutată față de neamul Tău... Tu, Ștefane, fă, ca glasul să prindă tărie, și asemenea unui puvoai aducător de bine să se reverse, să deștepte și ochii împăienginiți și gurile mute și amorțite brațe... Coapsele lor sînt mărturia rănilor căpătate și minile lor a lanțurilor purtate!... Fă un semn, și ziua Invierii a sosit!...



Mănăstirea Putna — astăzi.

Aținteste-ți ochii spre mindra țară... "talismantul Tău scump, podoaba veacului Tău de aur, lăcașul mănăstirilor Tale. Ca jidovii hrăpitori la poarta templului din Ierusalim, — cu buzele simbrașe minciunii — s-au adunat neamurile din patru colțurile lumii și pun în joc scumpeturile Tale, ca pe hainele sdrențuite ale lui Christos...

Mănăstirile ridicate din prinoșul Tău de laudă sunt pe calea pierzării... Dinaintea pristolului prea sfînt se aude gîngăvit de vorbă neînțeleasă neamului Tău și ceartă și sfadă urită s'a sălășluit în aleșii urmași ai Tăi.

\* \* \*

Nori negri și amenințători se deslănțuesc într-o mindră țară. Neamul Tău, geme și se sbuciumă ca un paltin dus de vîrtejul vînturilor. E prigonită doina Rominului! vorbele inimei cuprinse de pojar. Pandurii dușmanului i ațin calea și cu ochii grețoși își bat joc de ființa neamului Tău.

Tinerele vlăstare n-au dreptul să-și aplece genunchii plini de sfială înaintea sfînt mormîntului Tău și să murmure din adînce lor jae o rugăciune de preamărire Ție, o îmbărbătare la lupta dreptă, ce o poartă. Faptele Tale e silită tinerimea să Ți-le citească în sihăstria odăilor, numele Tău să Ți-l rostească în fundul inimei.

Dar precum este un făcător al lumii, precum!

este o lumină a soarelui, precum este o amintire ca a Ta, toți schingiuiții aceștia jură să-și țină neamul și limba, portul și datinile, și dacă mormintul Tău adevărat le lipsește de dinaintea ochilor trupești, moaștele Tale scumpe i sunt întreg pământul strămoșesc, îmbărbătarea Ta la luptă o vinează din ațerul care-l respiră plămîniilor lor, și cu buzele lor prăjite de arșița sbuciumului își ridică laude și strigă: Mărire Ție! Viteazului Vitejilor!

\* \* \*

În tine stă mîntuirea noastră! . . .

Zilele de serbătoare de astăzi Te aduc în mijlocul cald al privirilor noastre . . . Întregul neam cade 'n genunți înaintea moaștelor tale, împreună minile spre rugăciune fierbinte, din inimă curată . . . și iată, deasupra razelor tale apare sabia Ta strămoșască — de un lat de palmă — și crește, tot crește și străluce mindru

în ochii tuturor . . . Așa-i semnu, că păharul suferințelor s'a umplut . . . că vine ziua de apoi a judecării drepte, a răsplătirii după cinste și adevăr . . .

Și razele soarelui cad pe boltitura înegrită a lăcașului dumnezeiesc și-i dau lumina și seninul ceriului . . . Icoanele sfinților nostri schingiuiți să împodobesc cu o aureolă sfîntă. Fețele îngenunchiaților se însenină, ochii lor oglindesc credința în izbîndă, buzele lor încep să murmure, să rostească, să cînte tot mai tare, tot mai tare un imn de preamărire, de credință în Tine, părintele sfinților nostri, și pînă cînd moare în întunecul păcatului ultimul sbucium al lanțurilor sclăviei, neamul întreg se ridică în picioare, în mîna cu stîlpări de serbătoare, în suflet cu evlavie de mucenici, și-Ți strigă din adîncul inimii: Ștefan, Ștefan, fiil binecuvîntat!

Horia Petra-Petrescu.



Intemeierea Mănăstirii Voroneț de Ștefan-cel-Mare.

## FOI RĂZLEȚE.

*N. Iorga, Istoria lui Ștefan-cel-Mare povestită neamului românesc și tipărită pe chiețuiala Ministeriului de Instrucție publică. București. Minerva, Institut de arte grafice și editură, 1904, 1 volum de 372 pp. Prețul 75 banii (ediția de lux, adnotată — 2 lei 50 banii.)*

«... Amintirea sa a luminat totdeauna în marea biserică a creștinătății neamului. Uneori mai tare, alteori mai slab, dar nici un vînt năpraznic n'a putut-o stinge. Și astăzi ea se înalță puternică, în marea flacără de mîndrie și recunoștință ce pornește din toate inimile noastre la pomenirea celor patru sute de ani de la moartea puternicului Împărat senin al Romînimii. O știință din această flacără e cartea de față».

Ast-fel își incheie cuvîntul introductiv al cărții cel mai luminat și vrednic filcuior al domniei lui Ștefan-cel-Mare. Nici unul dintre cei cari au căutat a preamări în cuvinte memoria sfîntă a Voevodului nebiruit, acum la împlinirea alor patru sute de veri, dela moartea lui, nu a prăznuit, cu mai dreaptă dragoste de neam și adevăr pomenirea vremurilor, cari trezesc mîndria trecutului în urmași și le oțlesc puterile pentru munca grea din viitor — cînd va să fie «războiul cel Mare.» — Meritul cărții Dluî Iorga însă nu se mărginește numai în apoteozarea vrednică a Domnului Moldovan, ci, lucru neobicinuit la cărțile apărute cu asemenea ocazii, intrunește în sine valoarea unei monografii istorice lucrată cu aparatul critic de care dispune dsa, așa încît în forma în care se prezintă e prima istorie completă a Domniei lui Ștefan-cel-Mare. Încercările mai mult literare de mai înainte, nu se pot asemăna cu ea. Pe lângă istoria completă a domniei lui Ștefan, ea cuprinde multe date interesante, cum sint cele din cartea I, unde se spun lucruri frumoase și noi despre: I. Țara Romînilor, Țara — Romînească; II. Moldova, pînă la Ștefan cel Mare și III. Domnia lui Alexandru cel bun. Cetitorul mai găsește în această carte istoria Moldovei înainte și după domnia Străbunului înțelept, povestită pe scurt și lămurit. — Admirațiune și cinste se cuvine învățatului care ne călăuzește cu lumina minții lui pe cărările trecutului glorios, din care mai ales cei obidiți pot să se întărească. Reproducem, drept specimen:

T.

### Lupta dela Podul-Inalt.

... Dușmanii veniau dela Birlad, trecuseră de Vaslui și acum ei apucau spre Iași, unde erau Curți domnești din timpuri mai noaue. În locul unde pirăul Racovățului se varsă în Birlad făcînd o mlaștină între poduri, trecerea era deosebit de primejdioasă. Un pod de lemn lega cele două ripi, pod bun pentru drumeții obișnuite, chiar și pentru carăle de marfă ale Liovenilor, dar cu totul nepotrivit pentru a ținea greutatea cămîlelor, a tunurilor, a miilor de cai, a zecilor de mii de oameni, — buclucul, veșnic îngrămădit, al Turcimii. Din desigurii guri de tun, ca niște ochi de mort, pîneau podul deasupra prăpastiei umede. La marginea codrului așteptau Săcuii cu săbiile. Iar în fund ardeau în noaptea de Ianuar, a treia zi după sf. Ioan, 9 spre 10 ale lunii, focurile la cari se încălziau țărani în cojoace, cu arcele pe umăr și ghioagele răzimate de fagi și stejari. Ștafetele spusese că Turcii se apropie că, sunt la cel din urmă popas și vor veni odată cu ziua.

Se ridică atunci o dimineață, care nu sămăna cu dimineața roșie a nfrîngerii Polonilor. Acum era o dimineață oarbă, cu neguri groase lăsate pe lumina ei. În chioțe de îndemnare și îndreptare, venia învălmășala de călăreți a beglerbegului prin glia cleioasă, tăiată de mărcini și de lațurile buruienilor uscate. Cei ce apucară a răzbate se suiră pe scîndurile podului, grăbiți spre moartea ce pîndea în ceață.

Tunarii țintiră după sgomot, din amîndouă

laturile drumului mare, și podul se prăbuși în răgnete de spaimă și durere pe care le înăbuși îndată chiotul ce cutremură pădurea. Ca o ploaie deasă și iute, ropotiră îndată săgețile: erau așa de mulți dușmani, așa de învălmășiți în strimtoarea pîrii, — Termopile ale neamului nostru — încît arcașii nu puteau greși. Ele veniau din toate părțile, minate de un virtej de ură. Fuga era cu neputință: gloatele nebune se împingeau tot înainte, și cei din urmă, grăbiți să resule în larg, nu știau ce oprește pe cei dinții.

Groaza dădu aripi acestora. Un iuruș puternic, și poate pădurea blăstămată își va perde farmecul ucigaș! Strivind trupuri cari făcuseră a doua oară un «pod înalt» de-asupra rîpei, Spahii în haine bogate, pe cai arăpești, se aruncară asupra isvorului săgeților. Secuii fură călcați în picioare, și se împrăștiară lăsînd multe trupuri în urmă. Ei erau străini și fuga nu le descoperea căminurile. Țăranii știau însă ce-i așteaptă pe dinșii și pe toți ai lor, din neam în neam dacă vor cuteza și se vor clinti dintre copacii aceștia ai codrului, dacă o spîrtură se va face în zidul lor de pepturi goale. Topoarele, securile, ciomegele, ghioagele bătută turbat asupra haitei lupilor; coasele începură a tăia holda cruntă a picioarelor cailor turcești. Cu cît ținea mai mult frămîntarea, cu atîta amestecul se făcea mai strașnic în desul zăpăcit al dușmanilor. Ei nu mai știau nici pe cine au în față, nici pentru ce se luptă. Sultanul nu era în mijlocul lor ca să strîngă pe toți în jurul lui și să-i îndrepte, pe cînd dincolo Domnul căl'uzia toate mișcările. Ziua nu se limpezeise încă pe deplin,

cînd toată puterea vrășmașă, pedestrime, călări, salahori, tunuri, lăsa lunca singeroasă și fugi, cete-cete, în toate părțile.

Și în ziua aceia de Marți, a desăvirșitei biruințe — cea mai mare din viața lui Ștefan, și asupra celui mai puternic dușman —, și Miercuri și Joi, pîlcuri de vinători se ținură în urma dușmanilor. Mlaștinile-î înghițiau, pădurile-î prindeau în brațele lor negre, dîndu-î în puterea Romînilor, gheața riurilor se sfărma prăbușindu-î în adîncimi. Secerișul de iarnă al trupurilor urma ziua și noaptea.

Unii dintre învinși avură mai mult noroc în nenorocirea lor, și nimeriră la vadul cel mai apropiat, al Obluciței, care ducea la Isaccea, pe pămîntul turcesc al Dobrogei. Alții crezură că se asigură mai bine, năpustindu-se peste Siret înapoi în țara lui Laiotă. Dar acest Domn slab era necredința în chip de om. El știa, că în tabăra lui Ștefan se află Basarab cel tînăr care cercase în toamna trecută să-î smulgă domnia; el vedea că Turcii nu pot repune pe puternicul Domn Moldovean, el se aștepta ca Ungurii din Ardeal, cari primiseră cu cea mai mare bucurie vestea isbîndei lui Ștefan, ca însu-și Craiul Matiaș, care răspîndi îndată în lumea întreagă vestea isprăvii strălucite pe care o făcuse Voevodul său moldovenesc, să se amestece îndată în afacerile răsăritene. Astfel, ca să se imbunzeze cu creștinii di'mprejurul său, el lovi cîteva frînturi de oaste turcească ce-î rătăciau prin țară, privită de Turci ca a lor, și trimise unui prieten ungar un steag ca dovadă a vitejiei sale. E drept că și în lupta dela Podul-Înalt el pare să fi cruțat pe Romîni, cruțîndu-se și pe dînsul, adecă nemestecîndu-se mai de loc în crîncena învîlmășală.

Din partea lui, Ștefan rămase în locul unde învinsese. El puse să i-se aducă înainte prinși foarte mulți la număr, care scăpase de moartea în luptă, numai ca să găsească pe urmă una mai puțin cinstită și mult mai dureroasă. Mulți erau fii de oameni vestiți și bogați, așa încît boerii lui Ștefan vorbiatu de răscumpărarea lor. Dar Domnul nu voi să audă de tirguală pentru a da drumul acelora, cari i călcasă țara în picioare și întinseseră o mină îndrăsneață cîtră cununa sa. «Dacă aveți atîția bani și putere, ce-ați căutat aice la mine» strigă el nenorociților cari fură infipți în țepile ce împodobiră sălbatic mlaștina cruntă. Singur fiul lui Isac-beg, din marele neam al lui Evrenos-beg, ce se luptase cu Mircea Domnul muntean, fu cruțat de această cumplită moarte.

Se făcu apoi postul de pine și apă care se juruise lui Dumnezeu în clipele cele grele ale așteptării. Apoi țărani se împrăștiară pe la satele unde în curînd minile lor de viteji erau să treziască săminăturile noauă. Iar «Ștefan Voevod cu mila lui Dumnezeu» — și a nici unui om de pe pămînt! «Domn al țării Moldovei» stînd în scaunul său din Suceava, pe care nu-l putură răsturna dușmanii, scria la 25 Ianuar, întregii creștinătăți cele ce se întimplase, cu ajutorul celui ce sprijine dreptatea, în lunca Birladului. «Cînd am văzut noi așa oaste mare», — spune el tuturor acelor oameni vestiți cari nu prea uziseră de dînsul pînă atunci, — «ne-am ridicat vitejește cu trupul nostru și armele noastre, și le-am stătut împotrivă și, cu ajutorul lui Dumnezeu cel atotputernic, am învins strașnic pe acei dușmani ai noștri și ai Creștinătății întregi, și i-am sfărmat, și i-am călcat în picioare» . . .

## FII GATA.

Copile iubește-ți cu sete  
Pămîntul străbunilor tăi;  
Fiți gata, cînd glasul de trimbiți  
Pluți-va prin munți și prin văi.

Privește, se'nfășură în zare  
Virtejuri de munți uriași,  
Nu-s norii minați de furtună  
Sunt cete de mindri plăeși;

Aleargă cîntînd spre Suceava  
Că Ștefan îi chiamă și azi,  
Din aprige hoarde Tatar  
Să 'nalță la Nistru zagaz.

Ascultă, pădurea-și răstoarnă  
Stejarii, și urlă tuvoi  
Nu-î dînsul, e tunet de bucium,  
Semnal, înțeles de erol;

Fiți gata, cînd glasul de trimbiți  
Pluți-va prin munți și pe văi,  
Copile iubește-ți cu sete,  
Pămîntul străbunilor tăi.

Pe drumuri umbroase trec pîlcuri  
Voinicii cu chip viforos,  
Că Turcii întrat-au și-î jale  
Și flăcări în țara de jos . . .

Prin larma piraelor noastre,  
Să tingue dușmanii făloși;  
În florile roșii din luncă  
E singe vărsat de strămoși . . .

## CRONICĂ ȘI NOTIȚE.

Coperta atît de frumoasă a acestui număr e lucrată de pictorul nostru mult apreciat, dl *Octavian Smigelschi*. Credem, că noi cei adunați în prejurul acestei reviste, atît cei cu penelul cit și cei cu condeul, am interpretat sentimentele obștești de venerațiune ale neamului nostru, închinînd acest număr luminatului și viteazului Domn al Moldovei. Nădăjduim că cetitorii noștri îl vor primi cu aceiași dragoste, cu care noi l-am dat ființă.

Abonenții noștri, cari și-au achitat abonamentul pe întreg anul curent, primesc și o cartă postală ilustrată, reprezentînd chipul lui Ștefan-cel-Mare, lucrat de pictorul Costin P. și executat artistic în mai multe culori.

Ilustrațiile acestui număr sînt toate privitoare la Ștefan-cel-Mare: *Ștefan-cel-Mare după evangelia dela Voroneț*, luată din «die Österreichisches Monarchie in Wort und Bild,» Viena 1899 p. 29., care se crede că e singurul chip adevărat al lui Ștefan-cel-Mare. 2. *Măndăstirea Putna*, după o zugrăvială din veacul al XVIII-lea și mănăstirea Putna de astăzi luate tot din op. citat.

3. *Piatra de pe mormîntul lui Ștefan-cel-Mare*, luată din cartea dlui N. Iorga, «Istoria lui Ștefan-cel-Mare», 1904. p. 168.

\*

† **Prof. Ionescu-Gion** a încetat din viață Marți la 12 Iulie noî în București. Lumea didactică și știința romînească a pierdut într'insul un muncitor harnic. În mormîntarea se va face Joi. — Gion s'a născut la 14 Octombrie 1857, în Pitești. Studiile secundare și le-a făcut la liceele Lazăr și Sf. Sava din București, apoi și-a continuat studiile universitare în Franța și Belgia, de unde a luat diploma de doctor în litere și filosofie.

Ca ziarist, Gion a colaborat la nenumărate ziare și reviste, între altele la «Telegraful Român» și «Binele public.» Foiletoanele sale literare și teatrale din «Romînul», la care a colaborat dela 1883 pînă la 1891, au făcut mult sgomot. A mai scris la «l'Indépendance Roumaine» și la «Revista Nouă» a lui Hasdeu etc.

În corpur didactic secundar, Gion era considerat ca unul din cei mai distinși și valoroși profesori. A fost: profesor de istorie la școala normală de institutori, profesor de limba franceză la «Matei Basarab», secretar general al ministerului instrucției, și inspector general al învățămîntului secundar. De cîți-va ani, Academia Romînă îl alesese membru corespondent.

Ionescu-Gion lasă un mare număr de scrieri istorice și literare, din cari cităm:

«Ludovic XIV și Constantin Brîncoveanu», «Elementul pitoresc în cronicile romîne», «Entuziazmul în trecuta generațiune», «Studiul istoriei naționale în școalele noastre», «Geografia n cronicarii romîni», «Astra» (roman), «Nuvele»

«Călătoria lui Carol XII prin Romînia», «Dușmănia lui Mihai Viteazul», «București în timpul revoluției franceze», «Romînia în secolul XVII», «Schită geografică», «Cum vorbim», «Raport asupra esposiției geografice internaționale dela Berna», «Din istoria fanarioților în Romînia», «Museum pedagogic romîn», «Doftoricul meșteșug în trecutul țării romine», «Ciurma și holera după zaveră», «Poetica romînă», «Mihail Kogălniceanu și răpirea Basarabiei», «Incercare asupra istoriei științelor în țările romine», «Din istoria și comerțul Brașovului în secolul XVI», «Generalul Florescu», «Portrete istorice», «Liceul Tepeș-Vodă» (piesă), «Istoria Bucureștilor», «Șezătoarea Ștefan-Vodă» etc.

\*

Dl I. Kalinder a propus, și Academia a votat crearea unui Muzeu, în care să se adune tot ce se va mai găsi de pe vremea legendarului eroi. Muzeul va purta numele: «Muzeul Ștefan-cel-Mare».

Tot dl I. Kalinderu într'o circulară amintește agenților de pe domeniile Coroanei ca în ziua de 3 și 4 Iulie să serbeze cu căldură și pietate memoria Sfîntului Ștefan, țînînd cuvîntări în graiul poporului despre isprăvite și cucernicia Voevodului, cari sînt inspiratoare de alte fapte mărețe, de gînduri înalte, dătătoare de viață pentru un popor. Dl I. Kalinderu a luat măsură de a se trimite tuturor școalelor și agenților domeniilor portretul Marelui Voevod.

\*

**Paul Krüger.** «*The great Boer*» cum îi ziceau englezii, *Ohm Krüger*, cum îl numiau buriî săi, *Paul Krüger* fostul președinte al Transvaalului și-a încheiat viața plină de momente sguduitoare. Departe de țara sa pentru care a muncit și luptat viața întreagă, și-a închis ochii pe veci, în noaptea de 14 Iulie n. în orașelul *Clarens* lingă Geneva, unde se retrăsese încă din Mai, ca să-și vază de sănătatea sdrîncinată. Tragicul sfîrșit al răsboiului pentru neatîrnare ce cu atîta vitejie l-a dus mica republică a Transvaalului e încă destul de recent. Cu moartea eroicului președinte s'a sfîrșit acum și ultimul act . . . Născut la 1825, din părinți săraci, anii copilăriei și i-a petrecut pe câmpiile întinse ca păstor de vite. În luptele pentru neatîrnarea țării sale de sub jugul englez, *Krüger* a luat parte activă. La 1883 devenind Transvaalul independent, fu proclamat de președinte al republicei. El a fost primul și unicul președinte al acestei republice de scurtă durată. Englezii cari nu se puteau împăca cu ideea unei republice independente în nemijlocita apropiere al coloniilor lor africane, în repețite rînduri au pus la

cale răscoale. Așa la 1896 bande înarmate au călcat sub conducerea lui *Jameson* în Transvaal, dar *Krüger* ajutat de burii săi iubitori de libertate li-a nimicit. La 1899 izbucni războiul între colosul englez și o mină de țărani pacifici. Tunurile moderne, s'au dovedit însă mai tari decât vitejia unor mici cete neorganizate pentru război, și după doi ani de lupte crâncene, republica Transvaalului încetă de-a mai ezista. *Krüger* luă lumea în cap. Rînd pe rînd bătu la ușile marilor puteri rugîndu-le să întrevină pentru nefericita sa țară ajunsă în robie. Înzădar. Soarta țării sale era pecetluită. Măhnit în adîncul inimii, zdrobit de suferinți se retrase în spitala *Șviteră*, unde și-a închieat tragica viață. O singură dorință mai avea: să fie așezat spre odihnă în pămîntul țării sale, lângă soția sa, alături de fii și morți pentru țară. Dorința i-se va împlini: guvernul englez nu i-a refuzat această ultimă mîngăiere... *Krüger* își va revedea țara scumpă, dar nu cum o visase...

\*

Clopotul dela mănăstirea *Putna*, ce este făcut de Ștefan cel Mare, se cheamă *Buga*. Acest clopot s'a stricat și s'a prefăcut de două ori, la 1763 de mitropolitul Iacob Putneanu și la 1818 de egumenul *Filaref*. Călugării cred că el sună: «Auzi Doamne glasul lor.» (Din «Viața și faptele lui Ștefan Vodă-cel-Mare» de *Dimitrie Bolintineanu*, Ed. II. București 1870.)

\* \* \*

**Cehov.** O figură măreață a literaturii rusești s'a stins. Alături de crucele marilor măestri ai condeiului: *Pușkin*, *Turgenjev*, *Dostojevsky* se ridică o altă cruce, amintind trecătorilor că supt ea zace un scriitor slăvit: *Anton Cehov*. Moartea are seceriș bogat în împărăția pravoslavnicului țar. În scurt răstimp Rusia a pierdut doi oameni mari și luminași: pictorul *Vereșciagin*, mort cu prilejul catastrofei vaporului «*Petropavlovsc*», și nuvelistul *A. Cehov*, care de asemenea se pregătea se mergea pe cîmpul de război. Moartea însă îl ajunse pe cale, în *Badenweiler*, la 15 Iulie n.

*Cehov*, născut la 1860 în *Taganrov*, se pregătise pentru cariera medicală. Avea deja diploma de doctor în medicină, cînd s'a dedicat cu desăvîrșire literaturii. A scris mai ales nuvele și schițe, în cari e aproape neîntrecut. Insușirea genială aluși *Cehov* e obiectivitatea în zugrăvirea tipurilor sale; nu autorul ne vorbește, ci oamenii pe cari i înfățișază. În nuvelele sale ne prezintă mai ales tipurile caracteristice ale Rușilor, pe țăranul de rînd, nobilul, polițaiul, criminalul, fanaticul. Din toate scrierile sale transpiră durerea adîncă ce-o simte văzînd poporul rus așa înapoiat în cultură. «Împărăția Rusiei s'a întemeiat la 862, dar Rusia liberă, Rusia cultă încă nici nu s'a început» zice într'un loc. Ca să-și cunoască poporul a

făcut neîntrerupt călătorii, a cutrierat Rusia dela un capăt la celalalt. Între numeroasele sale scrieri, cari au fost traduse în toate limbile europene, locul întii îl ocupă nuvelele: «*Povestiri*, *În amug*, *Oamenii negrii* ș. a. A scris și cîte-va drame, cari însă nu stau pe nivelul povestirilor.

În numărul viitor al revistei noastre vom da în traducere romînească una dintre aceste povestiri.

\*

«**Masa studenților romîni din Brașov**» urmează să împliniască tot mai mult misia, ce i-au destinat-o fondatorii ei. Din a IV-a *Dare de samă* pe anul de gestie 1903—1904, ce ni-a venit la redacție scoatem următoarele date: Numărul elevilor împărțaiși cu prînz gratuit a fost de 31. — *Venitele* fondului general au fost de cor. 5605 86, eroagațiunile de cor. 33152 95. Resultă deci un prisos curat de 2289 93 cor. care s'a adăugat la capital. Toate fondurile la oaltă reprezintă 27869 cor. 72 bani, față de 20863 cor. 85 bani în anul trecut. — Darea de samă publică și un apel cătră toți romîni de bine să contribuie cu mult cu puțin la mărirea fondurilor. Scopul frumos ce-l urmărește masa studenților merită sprijinul tuturor. *Jertfiți din prisosul vostru o fărîmă pe sama celor ce n'au.*

\*

Dr. *Sextil Pușcariu*, a făcut în ziua de 21 Iunie a. c. examenul de docent la Universitatea din Viena. În 9 a lunii curente și-a ținut lecția de deschidere, făcînd o privire generală asupra literaturii romine. La toamnă își va începe cursurile regulate din Istoria limbii romine. Despre tesa de docent, pe care o am anunțat, vom vorbi în numărul viitor, publicînd o dare de samă mai amănunțită.

Felicitările noastre, iubitului nostru colaborator.

\*

**George Sand.** În grădina Luxemburgului din Paris, la 1 Iulie nou, s'a desvălit bustul celei mai geniale femei a veacului trecut. Întreaga Franca a sărbătorit cu mult entusiasm, prin acest act, centenarul nașterii unei podoabe a literaturii franceze, care a strălucit aproape o jumătate de veac. Această femeie, adorată și admirată și de contemporani, și-a început cariera literară tîrziu, în puterea vîrstei femeiești, aproape la 30 ani, după ce fusese măritată din dragoste și întemeiasse familie, dînd naștere la doi copii, pe cari i-a iubit și li-a dat o educație aleasă, pe lingă toată viața ei aventuroasă de mai tîrziu.

*George Sand* — sau după numele familiar *Aurora Duvin* — după ce își părăsi bărbatul, pe *Marchisul Dudevant*, care o înșelase și-i cheltuise și averea, a plecat la Paris să-și cîștige pînea de toate zilele. La început picta evantaie și o ducea de pe o zi la alta împreună cu cei



doi copii. Deodată începu să scrie. Primul roman «Rose et Blanche» l-a scris împreună cu Jules Sandeau — dela care și-a luat și pseudonimul, — mai în urmă scrise singură «Indiana» și «Valentine». După acest din urmă roman deveni celebră și bogată. Intră în cercul celor dela «Revue des deux Mondes», care se bucura de mare vază. Aceasta s'a întâmplat pe la anii 30, când în Franția aerul literar era înseninat de frumoasa școală romantică, a cărui rege era Victor Hugo.

Toată ceata «revoluționarilor melancolici», oameni cu adevărate mari: Victor Hugo, Theophil Gautier, Lamartine, Heine, Balzac, Dumas-tatăl, apoi Musset, Chopin, Liszt și alții, au fost fiermeceți de «ochii mari și negri-catifelai» ai femeii înzestrate cu o inteligență scârpătoare și cu un temperament demonic. Toți acești preoți ai artei au fost și amanții ei. Unii dintre ei, cum a fost bietul Musset și melancolicul Chopin, au plătit cu viața dragostea lor cu această femeie ultra senzuală. Mulți i-au și adus reproșuri aspre pentru purtarea ei crudă și infidelă. Pentru George Sand însă dragostea era mai presus de toate și anume dragostea care nu cunoaște hotare, regule convenționale și timp. Chiar și primele romane sînt un fel de apoteozare a dragostei atotputernice, așa după cum ne-a dat-o natura. Într'o scrisoare de mai mai tirziu scrie: «Nu crede nici mazurcelor lui Chopin, nici jăluirii lui Musset, nici acelor multe articole rele care se scriu despre mine în timpul din urmă! Cetește «Elle et Lui» și «Lucrezia Floriani». Eu am dreptate: iubirea nu e pace, ci o luptă pe moarte și viață, și acela are dreptate care prin ori-ce mijloace învinge. Iubirea e Dzeu — ei totul e permis. Aceasta am predicat-o în romanele mele și aceasta am practicat-o și în viață.» Ast-fel își justifică cariera literară și amoroasă femeia care se laudă că n'a fost bărbat pe lume care s'o fi putut învinge.

George Sand era o natură lirică care adora mai presus de toate natura. Din această iubire a naturii s'a desvoltat și ceialaltă iubire, căreia se închină aproape toată viața ei. La dînsa iubirea și literatura sînt cu totul identice, fiind-că de multe ori iubirea devine literatură și invers.

În partea a doua a carierei ei literare a scris mai mult romane tendențioase în care discuta principiile democratice, socialiste și comuniste, cari pe-atunci aveau farmecul noutății. Ca valoare literară aceste din urmă sînt inferioare, dar totuși destul de interesante prin problemele de cari se ocupă.

Viața acestei femei curioase, care se purta bărbătește, fuma — lucruri neobicinuite pe vremea ei — presintă momente cu adevărat frumoase, cari tocmai în frumusețea lor nu se pot totde-auna și ori unde povesti.

**Muzeul Aman.** Casa regretatului pictor din București, Teodor Aman, întemeietorul artei naționale rominești, a fost cumpărată de ministerul Cultelor și instrucțiunii publice și va purta pe viitor numele *Muzeului Aman*. În corpul I al clădirii se vor așeza lucrările artistului păstrate cu atita sfințenie de soția sa, precum și cele aflătoare în posesunea Ministeriului Instrucțiunii și a altor persoane cari ar voi să le cedeze.

Aici se vor mai păstra utensilele cu cari s'a servea Aman la pictură, sculptură și la reproducerea gravurilor, reprezentînd lucrări de ale sale, instrumentele de musică cu cari cînta în oarele de recreație, desemnuri de mare valoare în original, etc.

În corpul al II-lea al clădirii se va face o secțiune pentru elevele școlii de Bele-Arte din București, cari actualmente au o sală în Ateneu.

Inaugurarea *Muzeului Aman* se va face cu mare pompă la toamnă; va azista la inaugurare și M. S. Regele, care s'a interesat totdeauna de lucrările lui Aman.

Conservator al muzeului a fost numit poetul nostru *St. O. Iosif*.

\* \* \*

**Goethe și Italia.** Geniul nu cunoaște hotare politice. El nu se adresează numai unei mulțimi mărginite ci omenirii întregi. . . luminează ca soarele universului nemărginit. Nu analizează chestiuni vremelnice, ci chestiuni eterne, ce au frămîntat și vor frămînta de-apururi mințile gînditoare. . . Și chiar de aceea geniile nici nu au patrie. Amintirea lor e sərbătorită cu aceiași evlavie de cîtă toate popoarele culte.

Reflexiile acestea ni s'au impus din prilejul frumoaselor sərbări literare ce au avut loc zilele acestea la Roma. S'a desvălit anume impozanta statuie a lui Goethe, dăruiată urbei eterne de către Imperatul Germaniei, în amintirea operelor create de autorul lui «Faust» pe pămîntul italian. Actul desvăririi la care au luat parte Roma întreagă, în frunte cu regele său, a fost un mare triumf pentru cultura germană și totodată o fraternizare spirituală între cele două mari popoare, înzestrate cu un rol civilizatoric atit de însemnat. Regele, primarul Capitalei și ministrul de culte Orlando și-au exprimat cu toții dorința în vorbirile lor, ca statuia lui Goethe a acestui fiu adoptiv al Italiei, să rămînă nu numai un simbol al păcii, ci mai ales al frăției între spiritul latin și cel german.

\*

**Papa și aniversarea lui Ștefan-cel-Mare.** Cu prilejul aniversării de 400 ani dela moartea lui Ștefan-Cel-Mare, dl Vladimir Ghica a trimis Papei dela Roma o telegramă, în care i face cunoscut că se serbează în România al IV centenar al lui Ștefan-cel-Mare, pe care Papa Sixt IV l-a supranumit «Luptătorul lui Christos».

Papa Piu X-a a răspuns imediat, pînă cardinalul secretar de stat, Merry del Val, că i-a

parte la serbarea care reamintește gloria mare-lui nostru erou național, numit «Luptătorul lui Christos.»

Iată și textul depeșei:

Roma, 14 Iulie n.

«Sintul părinte ia parte la festivitatea ce amintește pe marele vostru erou național, pe care Papa Sixt IV l'a numit *Atletul lui Christos*, și din toată inima împărtășește nobililor săi fii din România, binecuvântarea apostolică, dînd espresiune dorințelor sale pentru fericirea lor și pentru prosperarea patriei lor glorioase.»

Cardinalul *Merry del Val*.

\*

**Concursul societății pentru crearea unui fond de teatru român.** După cum se știe societatea pentru crearea unui fond de teatru român, astăvară hotărîse să acorde un premiu de 500 coroane pentru o bună piesă dramatică originală. S'au și prezentat opt concurenți, dintre cari numai doi din Transilvania. O comisiune compusă din publiciști bucureșteni și ardeleni va avea să se rostească în curînd asupra vלוּלֵרֵי celor opt piese. Piesele aceste sînt următoarele: 1. «Figura neagră» sau «Lupta între cei obișduiți și obișduitorii». Episod istoric. Tragedie, 5 acte. — 2. «Ireparabilul», piesă în 5 acte. — 3. «Lichele», piesă dramatică în 2 acte. (Autor ardelean.) — 4. «Năbădăile magnetismului provocat», farsă în 5 acte. — 5. «Pintea Viteazul», dramă istorică în 5 acte și 1 tablou. (Autor ardelean.) — 6. «Prăpastie», dramă în 3 acte și un tablou. — 7. «Sergentul Cărușia», comedie în 2 acte. E dureros, și oarecum caracteristic indiferentismul scriitorilor noștri, mulți puțin, câți i avem, față de ori ce viață productivă literară. Nu vreau să scrie nici pe bani. Măcar era vorbă să dovedim, acum în prajma înființării unui teatru român la noi, că avem o leacă de ambiție proprie și participarea în proporție inversă la concurs ne stetea cu mult mai bine.

## CĂRȚI ȘI REVISTE.

(Dări de seamă și notițe bibliografice).

Făt-Frumos Nr. 7—8, e închinat în întregime amintirii Marelui și Sfîntului Voedog Stefan.

Sumarul acestui număr frumos e următorul: Redacția *Inchinar*. N. Gane. — Amintiri de călătorie, A. C. Cuza — Școala lui Ștefan Vodă, G. Tutoveanu. — Fii gata, (poesie) Econ. I. Antonovici. — Retragerea lui Ștefan Vodă dela Dunăre la Ripa Buții, pe dealul Taberii din comuna Bogdana, etc. D. Nanu. *Imn lui Ștefan*, Cav. C. Stamati. — Mănăstirea Putna, Al. A. Naum. — *Imn lui Ștefan-cel-Mare*, Miron Pompiliu. — *Insemnări*, Gr. V. Prut. — *Libertate*, (poesie), Emilgar. — *Ziua de 2 Iulie*

1904, I. Ciocirlan. — *Clipe dela țară*, A. Măndru. — *Mănăstirea Putna* (poesie), D. V. Ștefănescu. — *Maî mare decît Vodă*, (legendă) Econ. I. Antonovici, documente dela Ștefan-cel-Mare.

Din acest număr jubilar, reproducem și noi poeziile d-lor: Tutoveanu, Nanu, Naum și Măndru, cu glasul lor de serbătoare să se împreune cu al nostru.

\*\*\*

«Viitorul» e numele celei mai noi foi românești, ce apare de două ori la lună în Cernăuți. Numărul 1, apărut la 15/28 Iunie, se prezintă cu un cuprins bogat și variat. Programa foil e «apărarea clerului ortodocs-romîn». — «Viitorul» costă pe an 10 cor.

\*\*\*

**Jubileul »Famillei».** Numerele din urmă (23—24) ale «Famillei» cuprind un amănunțit raport despre frumoasele festivități arangiate la Oradea-mare. Aduc vorbirile jubilarului, precum și cele ale tuturor reprezentanților numeroaselor corporațiuni. Spațiul îngust nu ne permite să ne ocupăm mai în detaliu cu aceste numere, dăm dară numai cuvintele dela început ale frumosului discurs rostit de ilustru jubilar, cuvinte pline de modestie și adevăr:

«Cu sfială mă prezint în fața acestei strălucite adunări, căci mare e onoarea ce mi se face și micî sînt meritele mele pe cari le pot pune în cumpănă. Și dacă ar fi vorba numai de persoana mea, modestia ar fi trebuit să mă opriască d'a trece pragul acestei sale.»

Dar această festivitate nu este numai a mea; ea se avîntă mai sus de cultul personal, este manifestarea instincțului de traînicie al unui popor, care ține să se afirme și care răsplătește cu toată căldura dragostei sale pe cei cari muncesc pentru înaintarea lui.

Ziua de astăzi este o zi de serbătoare a limbii, literaturii și culturii românești, sfînta treime căreia mă închin cu evlavie și careia l-am dedicat toată viața mea . . .»

Numerele 25—26 se prezintă tot atît de bine. Din cuprinsul bogat remarcăm dedicațiile (autografe) reproduse din frumosul album oferit dlui *I. Vulcan*, din partea tinerimii romîne din Paris, și o schiță despre «Asilul de noapte» alui M. Gorkij, de Z. Bărsan.

\*\*\*

*Gh. Silvan*, **Bătrînul Dan**, poveste eroică din vremea lui Ștefan-cel-Mare. *Librăria Alcalay*, București, 1904, pag. 109 în 8<sup>o</sup> mic. Prețul 50 banî.

Povestea e scrisă după poemul lui V. Alexandri *Dan Căpitan de plaiu* și e «prinos de admirațiune, recunoștință și întru večnică pomenire a lui Ștefan, Domnul Moldovei cu prilejul împlinirii a patru veacuri dela a lui adormire și îngropăciune.»

Cel care scrie prefața acestei cărți, d-l Alexandrescu-Dorna, ne scutește de ori-ce apreciere prin cuvintele:

«Munții cu platurile, codrii cu vâlcelele, apele cu

izvoarele, toate aceiași slavă și mărire de veacuri  
ți-o freamătă și ți-o undesc Ștefane-Doamne!

Creștetul munților și adincul văilor, virful codrilor  
și iarba pajștelor, sursurul izvoarelor și valurile  
riurilor, clocotesc și șopăe și murmură aceiași veci-  
nică poveste a vitejiei brațului tău, Doamne!

Iartă dacă un povestitor, fără seamăn pe lângă  
veclnicii tăi cîntăreți, încearcă să cînte, de-aici mai  
incolo, aducerea aminte a vremurilor tale. E un  
prinos și acesta de dragoste și recunoștință ce dator  
e a ți-l aduce pînă și cel mai de pe urmă din cel  
pe cari Tu l-ai chemat la viață și cari te înviețuesc  
acum și-ți strigă:

— Slavă ție!»

Volumul are o copertă în mai multe culori și un  
facsimil al peceteii lui Ștefan-cel-Mare.

\* \* \*

«Thalia Romină», marș rominesc pentru piano. De-  
dicație ilustrului domn *George Pop de Băsești*. Prețul  
1 cor. Autorul acestui marș este tinărul nostru artist  
*Iustin Cl. Iuga*, cunoscut deja prin mai multe compo-  
ziții reușite. Se poate comanda dela autor în *Deva*  
(com. Hunedoara).

\* \* \*

Sămănătorul. No 26: N. Iorga. — Politica națională  
negativă. În acest articol dl Iorga se ocupă de proiec-  
tul de lege a lui Berzeviczy, privitor la modificarea  
legii învățămîntului primar și zice că în pîtriva acestui  
proiect noi nu ne putem apăra decît cu minunata armă  
a culturii. Și anume a acelei culturii, care se cultivă în  
familie. «Aici în familie — zice d-sa — să se găsiască  
limba rominească ținută în cea mai mare cinste, aici  
să se găsiască tot ce cartea rominească dă mai bun și  
mai sănătos, aici să se găsiască adevăratul cult pentru  
literatura și cultura națională. Iar pentru cei săraci și  
neluminați dela sate rolul cultural al părintelui de fa-  
milie e chemat să-l aibă alt cineva: preotul, care va  
sluji tot rominește, cu toate legile dlui Berzeviczy, în-  
vățătorul, asupra căruia nimeni n'are nici o putere acasă  
la el. — Atunci, dar numai atunci, se poate privi cu  
liniște la ori ce legi pentru desnaționalizare.»

Aceste cuvinte înțelepte pot servi de un memento  
tuturor acelor, cari vrea să trăiască în legea străbună.  
Iar familiile noastre, chiar și cele din Romînia, ar putea  
să urmeze această povață mintuitoare. — Lupta e însă  
grea și presintă mai multe fețe, ergo și nenumărate  
mijloace de apărare. Lupta culturală cu cîi are granițe  
mai largi cu atît e mai intensivă, iar cînd această luptă  
e susținută și politicește, sorții de izbîndă cresc.

Numărul mai cuprinde: Vestitorii biruinții dela Mara-  
thon după Merheimb de St. O. Iosif; Ceasuri de pace,  
o fru. noasă schiță de M. Sadoveanu. În preajma focu-  
lui (achiță) de N. N. Beldiceanu; Cronică.

## POȘTA REDACȚIEI.

Floare de soc. «Cîntece de iarnă»! . . și noi ne pră-  
pădim de căldură.

Silvin. «Dar Dumnezeu e bun. Mina lui stă întinsă  
de-asupra capetelor noastre și ne grăește. . .» Nu,  
mina nu grăește, dar îi amenință pe cei cari scriu fără  
a se gîndi, — ca d-ta.

Poveste. O reproducem:

Și era fata ca'n povești  
Frumoasă foarte tare,  
Ca din povești frumos era  
Și tinărul cutare.  
Ca din povești iubirea lor  
Frumoasă fără veste . . .  
Dar vai și-amar! pe urm'a fost  
Și zestrea tot — poveste.

Romeo . . . Sărmana Iulie!

I. I. în O. «O idilă» e ceva, îi lipsește însă fondul  
psihologic. Prea puțină acțiune în cadre atît de largi.  
Pleonasmul de epitete plictisește. Cuvîntul «atita» pe 3  
pagini obvine de 19 ori. Ideea în sine nu-i rea. Mai  
încearcă.

Pesimist. Așa-i viața: tristă și fără rost . . și cam  
scumpă. Observările d-tale sînt adevărate, dar noi din  
ele nu putem deduce îndreptățirea pesimismului. «Prima  
exclamațiune ce-o scoate copilul abia născut e un strigăt  
de durere», scrii între altele. Bine, dragă domnule, nu  
vei aștepta doară să țină îndată un discurs academic  
sau să-ți cînte o arie din «Tannhäuser»?

V. D. Heine a fost tradus atît de des și mai ales  
(de St. Iosif) atît de bine, încît ori-ce nouă încercare  
de a-l mai traduce pare o întreprindere fără șanțe de  
reușită. Traducerile d-tale întăresc aceste zise ale noastre.

Tantalus. În versuri se pot cînta cite de toate. —  
Firește, mai corespunzător e să cînti lucrurile frum-  
moase . . Și apoi bine zici d-ta:

E'n lume lucru mai frumos  
Și demn de admirare,  
Decît o pungă cu mulți bani  
Și-o căsuță 'n vale?

Noi încă am fost de părerea d-tale, dar administratorul  
nostru, care se pricepe în al de aste, n'a făcut să ne  
lăpădam de «punctul ăsta de vedere». Ni-a convins  
anume că este lucru mai frumos: două pungi cu mulți  
bani, și două căsuțe în vale.

Noel. Ar fi ceva, . . dar totuși nu-i.

### APARE:

La 1 și 15 a fie-cărei luni, stil v.  
Prețul unui exemplar 50 bani.  
În Romînia 65 bani.

### ABONAMENTUL:

Pe 1 an 12 cor., pe jumătate  
de an 6 cor.  
Pentru străinătate 1 an 16 frane.

### Redacția:

IV., STR. ZÖLDFÁ, 7.

### Administrația:

VI., Str. Vörösmarty 60/a.

Tipografia «Poporul Romîn», Budapesta, strada Vörösmarty 60/a.

Dela

# Tipografia „Poporul Român“

se pot procura următoarele :

## BIBLIOTECA „POPORUL ROMAN“:

Nr. 1. Moș Călin, novelă de *Dorin*. (Suplement un călindar de părete.)

Nr. 2. Poesii Poporale, adunate de *I. B. Pop*, inv. (Suplement casa cea nouă a deputaților.)

Nr. 3—4. Trei istorioare morale, de *I. Bota*, inv. (Suplement podul nou de peste Dunăre din Budapesta.)

Nr. 5. Cântece de *Romul Bortoșlu*.

Nr. 6. Trei conferințe de *George Măican*, inv. (Suplement un calendar de părete.)

Nr. 7—8. Povești de *I. Popu-Reteganul*, inv.

Prețul unui număr 20 fileri.

Dragoste copilărească, piesă teatrală de C. Murai, localizată de dr. *Iosif Siegescu*. Prețul 30 fileri.

Octoich Bogat de *G. Cătănd*, broșat 2 cor., legat dela 3—6 cor.

Meteor, roman de *V. Moldovan*, broșat 1 cor.

Dușmănie, roman de *V. Moldovan*, broșat 1 cor.

Folcloristică rom., de *E. Novacovici*, broșat 1 cor.

Cestiunea pedepselor în școala poporală de *I. Velcean*, broșat 40 fileri.

## SIGILE

de tot soiul. Dela 3 coroane în sus.

### Caete de scris și de comput

pentru școlile populare cu portretele lui Șaguna, Gozsdu și Al. Roman.  
Suta 1 cor. 60 fileri.

Tot de aci se poate procura :

#### Armâna,

roman de P. Vulcan, prețul 2 coroane.

#### Almanachul soc. „Petru Maior“,

broșat 4 coroane.

== Cuitanțe în limba maghiară pentru învățătorii pens. ==

100 bucăți 2 coroane.

Să pot comanda apoi tot felul de bilete de vizită, de logodnă, de nuntă, necroloage etc. etc., cari se esecută în decurs de 24 oare.

Comandele se fac plătindu-se înainte.